

UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ
KATEDRA SOCIÁLNÍ A KULTURNÍ ANTROPOLOGIE

ZACHOVÁNÍ KULTURY KOMI-PERMJAKŮ V SOUČASNÉM
KONTEXTU
BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Mironovich Valeriia

Vedoucí práce: PhDr. Tomáš Boukal, Ph.D.

Pardubice, 2025

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok 2023/2024

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Valeriia Mironovich**
Osobní číslo: **H21448 – FF**
Studijní program: **B0314A250013 Sociální a kulturní antropologie**
Téma práce: **Zachování kultury Komi-Permjaků v současném kontextu**
Zadávací katedra: **Katedra sociální a kulturní antropologie**

Zásady pro vypracování

Bakalářská práce je zaměřena na zkoumání současného stavu kultury Komi-Permjaků a analýzu faktorů, které ovlivňují její zachování a adaptaci v podmínkách moderní ruské reality. Hlavní pozornost je věnována studiu procesů sociální a kulturní integrace Komi-Permjaků, včetně vlivu migrace, vzdělávacího a profesního prostředí na kulturní identitu. Cílem práce je analýza současného stavu komi-permjacké kultury, zkoumání sociálně-kulturních podmínek podporujících transformaci identity a také identifikace mechanismů zachování kultury. Zvláštní pozornost je věnována studiu regionálních a státních iniciativ zaměřených na ochranu a oživení kulturního dědictví Komi-Permjaků s důrazem na roli vzdělávacích a kulturních institucí. Metodologie zahrnuje kvalitativní metody - polostrukturované rozhovory s představiteli komi-permjacké komunity (žijícími jak v oblastech historického osídlení, tak mimo ně). Metoda zúčastněného pozorování, založená na účasti na kulturních akcích a analýze současných rituálů a praktik.

Rozsah pracovní zprávy:

Rozsah grafických prací:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

Burjak, N. Ju., Ju. S. Ždankina 2015. Problemy isčeznovenija nacional'nych jazykov i kul'tur. Innovacionnaja nauka 11: 1–6.

Goleva, T. G. 2008. Mifologičeskie personazhi v sisteme mirovozzrenija Komi-Permjakov: autoreferát dis. kand. ist. nauk. Jekatěrinburg.

Goleva, T. G. 2020. Narodnye tradicii v nastojaščee vremja (na primere etnokul'turnyh processov u Komi-Permjakov). Narodnye tradicii v nastojaščee vremja na primere etnokul'turnyh processov u Komi-Permjakov 1: 32–41.

Goleva, T. G., A. V. Chernykh 2016. *Komi-permjacki Permi: istoria i kultura*. Sankt-Petěrburg: Mamatov.

Ivanov, M. 2004. Indigenous Peoples of the Russian North: Small Peoples of the North. Indigeneity in Modern Russia. Sankt-Petěrburg: Evropskij Dom.

Kamen'skich, M. S., A. V. Chernykh, D. I. Vajman 2024. Verhnekamskie Komi-Permjaki: v poiskach identičnosti. *Gumanitarnye nauki* 4(26): 140–161.

Komi-Permjackij nacionalnyj okrug 1977. Istorické očerki. Perm: Permskoe knižnoe izdatel'stvo.

Korniěnko, D. S., F. V. Deriš 2013. Nové formy etnického vědomí: Symbolická reprezentace a kulturní identita Komi-Permjaků. Jekatěrinburg: Institut sociokulturních studií.

Krauze, A. A. 2014. Sociokul'turnaja dinamika sovremennoj ètničeskoj identičnosti (na primere Komi-Permjakov). *Vestnik Vjatskogo gosudarstvennogo gumanitarnogo universiteta* 39: 36–39.

Lallukka, S. 2010. Komi-permjaki i Komi-permjackij okrug: istoria, demografičeskie i ètničeskie processy. Sankt-Petěrburg: Evropejskij Dom.

Rjazanova, S. V., F. A. Jur'ganov 2019. Mif o Komi-Permjakach v kontekste regional'noj politiki pamjati. *Vestnik archeologii, antropologii i etnografii* 2(45): 132–140.

Sleptsova, G. 1998. Komi-Permjak Culture in the Soviet Era. Syktyvkar: Komi Nauka.

Tishkov, V. A., V. A. Shnirelman (eds.) 2007. Nacionalizm v mirovoj istorii. Moskva: Institut etnologii i antropologii im. N. N. Miklukho-Maklaja.

Prohlášení

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 10. 6. 2025

Valeriia Mironovich

Poděkování

Především bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce PhDr. Tomáši Boukalovi, Ph.D. za jeho vstřícnost, odborné vedení a cenné připomínky, které mi velmi pomohly při psaní této práce. Velké díky patří také Mgr. Milanu Durňakovi, Ph.D. za podporu v oblasti vizuální antropologie, za trpělivé vedení při práci na mém filmu, cenné rady k montáži i celkovému pojetí. Dále děkuji všem respondentům, kteří byli ochotni sdílet se mnou své zkušenosti a pohledy – bez nich by tato práce nemohla vzniknout.

ZACHOVÁNÍ KULTURY KOMI-PERMJAKŮ V SOUČASNÉM KONTEXTU

Abstrakt

Bakalářská práce je zaměřena na zkoumání současného stavu kultury Komi-Permjaků a analýzu faktorů, které ovlivňují její zachování a adaptaci v podmínkách moderní ruské reality. Hlavní pozornost je věnována studiu procesů sociální a kulturní integrace Komi-Permjaků, včetně vlivu migrace, urbanizace, vzdělávacího a profesního prostředí na kulturní identitu.

Cílem práce je analýza současného stavu komi-permjacké kultury, zkoumání sociálně-kulturních podmínek podporujících transformaci identity a také identifikace mechanismů zachování kultury. Zvláštní pozornost je věnována studiu regionálních a státních iniciativ zaměřených na ochranu a oživení kulturního dědictví Komi-Permjaků s důrazem na roli vzdělávacích a kulturních institucí.

Metodologie zahrnuje kvalitativní metody. Polostrukturované rozhovory s představiteli komi-permjacké komunity (žijícími jak v oblastech historického osídlení, tak mimo ně) přispěly k hlubší analýze vnímání kulturní identity a strategií zachování dědictví. Metoda zúčastněného pozorování, založená na účasti na kulturních akcích a analýze současných rituálů a praktik, umožnila zaznamenat aktuální formy projevů kultury. Biografický přístup pomohl odhalit individuální aspekty vnímání změn kulturní identity v kontextu migrace a modernizace.

Klíčová slova: Komi-Permjací, etnická identita, kulturní postavení, oživení kulturního dědictví, komi-permjacký jazyk, kultura komi-permjaků, menšina.

PRESERVATION OF KOMI-PERMJAK CULTURE IN THE CONTEMPORARY CONTEXT

Abstract

The bachelor's thesis focuses on examining the current state of Komi-Permjak culture and analyzing the factors influencing its preservation and adaptation within the realities of modern Russian society. The primary attention is devoted to studying the processes of social and cultural integration of the Komi-Permjak people, including the impact of migration, urbanization, and educational and professional environments on their cultural identity.

The aim of the thesis is to analyze the current state of Komi-Permjak culture, explore the socio-cultural conditions fostering identity transformation, and identify mechanisms for cultural preservation. Special emphasis is placed on studying regional and state initiatives aimed at protecting and revitalizing the cultural heritage of the Komi-Permjak people, with a focus on the role of educational and cultural institutions.

The methodology incorporates qualitative methods. Semi-structured interviews with representatives of the Komi-Permjak community (living both in areas of historical settlement and outside them) contributed to a deeper analysis of perceptions of cultural identity and strategies for preserving their heritage. The participant observation method, based on participation in cultural events and analysis of contemporary rituals and practices, allowed for documenting the current manifestations of their culture. The biographical approach helped uncover individual perspectives on the changes in cultural identity in the context of migration and modernization.

Keywords: Komi-Permjaks, ethnic identity, cultural position, revitalization of cultural heritage, Komi-Permjak language, Komi-Permjak culture, minority.

Obsah

Úvod	11
1. Metodologie výzkumu:	13
2. Literární rešerše	16
3. Kontext výzkumu: Komi-Permjaci.....	17
3.1 Etnogeneze a historické souvislosti.....	17
3.2 Územní rozložení a etnografické skupiny	18
3.3 Jazyk a jeho role v etnické identitě	18
3.4 Tradiční víra a mytologie Komi-Permjaků	19
3.5 Dnešní obraz a reprezentace Komi-Permjaků	20
4. Historické proměny kultury	24
4.1 Politika Ruského impéria a její vliv na Komi-Permjaky	24
4.2 Sovětská éra a kulturní transformace.....	25
4.3 Post-sovětské období a současné výzvy	26
5. Výzkumná část.....	27
5.1 Výzkumné metody a postup	27
5.2 Otázky v rozhovorech.....	29
5.2 Respondent 1 – muž, 65 let, rybář, vesnice Kočevo	30
5.3 Respondent 2 – muž, 23 let, student, město Perm.....	31
5.4 Respondentka 3 – žena, 25 let, členka folklorní skupiny „Věčora“, město Perm	33
5.5 Respondentka 4 – žena, 22 let, studentka, město Perm	34
5.6 Respondent 5 – žena, 30 let, žije v Iževsku, rozhovor proběhl online	35
5.7 Respondent 6 – muž, 45 let, učitel dějepisu, město Kudymkar	36
5.8 Respondent 7 – muž, 26 let, grafik a vizuální designer, město Perm.	37
5.9 Respondentka 8 – žena, 29 let, PR manažerka kulturního centra, Permský kraj	38
5.10 Respondentka 9 – žena, 60 let, vedoucí souboru „Věžalun“, město Kudymkar.....	39
5.11.....	41
5.12 Kulturní události, současné iniciativy a digitální prostor	42
5.12.1 Digitální prostor a komi-permjacká identita na sociálních sítích .	45
6. Zaver	49

7. Použité zdroje:	53
---------------------------------	-----------

Úvod

Cílem této práce je analyzovat současný stav kultury Komi-Permjaků v kontextu jejího zachování a adaptace na moderní podmínky, čímž se přispívá k porozumění dynamice kulturní identity etnických menšin v Rusku. Komi-Permjaci představují specifickou skupinu, jejíž kulturní dědictví zahrnuje vlastní jazyk, tradiční zvyky a etnické rituály, které se po staletí předávaly z generace na generaci. Avšak vzhledem k moderním změnám a globalizaci je tato kultura vystavena stále silnějším tlakům na přizpůsobení, což často vede k ohrožení její existence.

Práce je zaměřena na několik hlavních otázek. První je, jakým způsobem se kultura Komi-Permjaků přizpůsobuje novým společenským podmínkám v současném ruském kontextu, kde globalizační procesy a migrační trendy ovlivňují nejen životní styl, ale i kulturní sebeidentifikaci etnických menšin. Dalším cílem je analyzovat vliv státní a regionální politiky na zachování komi-permjacké kultury, včetně konkrétních opatření a iniciativ zaměřených na její ochranu.

V práci se věnuji několika klíčovým kapitolám: kapitoly jsou zaměřeny na historický vývoj komi-permjacké kultury, zejména na změny, které přinesl sovětský režim, a na analýzu současných faktorů ovlivňujících její zachování. Výzkumná část je založena na terénním výzkumu, který zahrnuje etnografické rozhovory a pozorování současných kulturních praktik Komi-Permjaků. Součástí práce je také analýza výsledků získaných z rozhovorů s členy komi-permjacké komunity.

Tato práce si klade za cíl odpovědět na otázky, jak současné společenské podmínky, regionální politika a snahy o kulturní obnovu ovlivňují zachování identity Komi-Permjaků a jakým způsobem se tato komunita přizpůsobuje výzvám současné doby. Výsledky tohoto výzkumu mohou přispět k širšímu porozumění problémům, kterým čelí etnické menšiny v rámci ruské federace a mohou být podkladem pro další výzkum v oblasti kulturní identity a politiky zachování kulturního dědictví.

Hlavním cílem práce je odpověď na výzkumnou otázku: Jak se vyvíjí kulturní postavení Komi-Permjaků na území současného Ruska a jakými způsoby

se Komi-Permjakům daří uchovávat svou kulturu v moderních společenských, politických a ekonomických podmínkách?

Následující dílčí otázky nám pomohou odpovědět na hlavní otázku:

1. Jaké jsou perspektivy uchování a rozvoje komi-permjacké kultury? Jak vnímají kulturní události a programy místní obyvatelé? Jsou tyto aktivity považovány za efektivní?
2. Jaké iniciativy a programy byly vytvořeny na regionální a státní úrovni na podporu kultury Komi-Permjaků?

1. Metodologie výzkumu:

V této práci byla použita výzkumná metoda, která je tradičně využívána ve společenských vědách – kvalitativní metodologie. V rámci kvalitativního výzkumu byly provedeny polostrukturovaný rozhovory, který umožnili hlouběji zkoumat názory respondentů a odhalit další témata k diskusi. Rozhovory byly vedeny se zástupci komi-permjacké komunity, kteří žijí jak v oblasti svého historického osídlení, tak mimo ni. To pomohlo odhalit specifika vnímání kulturní identity a přístupy k zachování kulturního dědictví v různých sociálních a geografických kontextech. Jedním z klíčových etap výzkumu byla moje cesta do města Kudymkar, které je administrativním centrem Komi-Permjackého okruhu. Za tímto účelem jsem absolvovala čtyřhodinovou cestu autobusem. V Kudymkaru jsem vedla polostrukturovaný rozhovor s ředitelkou klubového uskupení „Divadlo Komi-Permjacké písňe Věžalun“ Kulturně-obchodního centra města Kudymkar, které se aktivně věnuje propagaci a ochraně Komi-Permjacké kultury. Během rozhovoru mi poskytla informace o činnosti centra, včetně organizace festivalů, kulturních akcí a vzdělávacích programů.

Důležitou součástí práce bylo zúčastněné pozorování, v rámci kterého jsem navštívila různá kulturní setkání a akce věnované kultuře Komi-Permjáků. Na těchto akcích jsem pozorovala uměleckou tvorbu i vzájemnou komunikaci členů komunity mezi sebou i s širším publikem. Navštívila jsem festival nového divadla „Permské moře“ v Permu, který byl součástí vlajkového projektu 300. výročí města Perm „Město setkání“. Ze všech představení jsem se nejvíce zaměřila na mediální spektakl a performanci věnovanou kultuře a jazyku Komi-Permjáků. V rámci tohoto festivalu jsem také navštívila performanci „Komi-permjacká abeceda“ v soukromé filharmonii „Triumf“. V představení vystupovalo 35 umělců, což odpovídá počtu písmen komi-permjacké abecedy. Každé taneční číslo bylo postaveno na hudebním motivu, který byl přiřazen k jednomu písmenu abecedy. Taneční pohyby byly synchronizovány mezi performery, čímž zdůraznily interakci a identitu lidí v jejich odlišnostech. Později jsem navštívila operu „Odlétají ptáci“, která vypráví příběh Raisy Stěpanovny, narozené v roce 1940, která celý svůj život prožila v Komi-Permjackém okruhu. Opera představuje mnohvrstevnaté vyprávění o propojení člověka s rodnou zemí, kulturou a minulostí, což odráží mnoho klíčových témat mého výzkumu. Tyto kulturní akce a události mi poskytly cenné podklady pro analýzu moderních forem projevu a adaptace Komi-Permjacké kultury. Zúčastněné pozorování mi umožnilo hlouběji pochopit, jak se kulturní tradice transformují a aktualizují prostřednictvím moderních uměleckých forem. Tato metoda mi

umožnila přímo se ponořit do studovaného prostředí, což obohatilo výzkum o data o skutečných projevech kultury a jejích aktuálních formách. Součástí mého výzkumu byla také cesta do vesnice Kočevo v Komi-Permjackém okruhu. V této vesnici jsem provedla rozhovor se místním rybářem. Tento rybář nás vzal na loď a ukázal okolní přírodu a krajinu, což mi umožnilo lépe pochopit nejen životní styl místních obyvatel, ale také jejich vztah k přírodě a význam přírody v jejich každodenním životě a kulturních tradicích.

Kromě toho byly v práci použity biografické a etnografické metody. Biografický přístup byl zvolen, protože rozhovory zahrnovaly otázky týkající se určitých období života respondentů, například jejich zkušeností s životem v tradičních Komi-Permjackých komunitách nebo v podmínkách migrace. Etnografický přístup umožnil zachytit současné projevy Komi-Permjacké kultury prostřednictvím pozorování jejich nositelů, každodenního života a účasti na kulturních akcích.

Kombinace metod umožnila spojit data získaná během terénních pozorování, rozhovorů a videonahrávek, což poskytlo komplexnější pohled na stav Komi-Permjacké kultury. Tento přístup zajistil komplexní analýzu procesu zachování jejich kulturní identity v podmínkách současných výzev.

Během svého výzkumu jsem si byla plně vědoma své role jako externího pozorovatele a výzkumníka, což mě přimělo pečlivě reflektovat své vlastní postoje, předsudky a vliv na sběr dat a interakce s respondenty. Jelikož nejsem součástí Komi-Permjacké komunity, bylo pro mě klíčové přistupovat k výzkumu s respektem a snahou porozumět jejich perspektivám a zkušenostem. Můj vstup do komunity, například při návštěvě Kudymkaru a rozhovoru s ředitelkou klubového uskupení, byl výrazně ovlivněn skutečností, že jsem výzkumníkem "zvenčí". Tato pozice mi umožnila získat nový pohled na kulturu Komi-Permjaků, ale zároveň jsem si uvědomovala, že mé otázky a interpretace mohou být ovlivněny mým vlastním kulturním zázemím a znalostmi. Při účasti na kulturních akcích jsem se snažila co nejvíce zapojit do atmosféry událostí, ale zároveň jsem si uvědomovala, že jako pozorovatelka mám omezený přístup k hlubším významům, které tyto aktivity mohou mít pro samotné členy komunity.

Další výzvou bylo vytvoření důvěry s respondenty během rozhovorů. Můj status výzkumníka mohl ovlivnit jejich odpovědi, například v tom, jak prezentovali svou identitu nebo názory na současné výzvy spojené se zachováním kultury. Abych tento vliv minimalizovala, volila jsem

otevřený a empatický přístup, snažila jsem se vytvořit bezpečné prostředí pro sdílení osobních zkušeností.

2. Literární rešerše

Pro analýzu klíčových prvků kultury Komi-Permjaků a jejich změn v průběhu času, pochopení historického vývoje Komi-Permjacké kultury a formování její identity bude užitečná publikace „Кomi-Пермяцкий национальный округ“ (Komi-Permjackij nacionalnyj okrug 1977). Tato kniha, sestavená jako soubor historických studií, poskytuje ucelený pohled na politické, sociální a kulturní změny, kterými Komi-Permjacký národ prošel v období od konce 19. století do 70. let 20. století. Zvláštní pozornost je zde věnována vytvoření národní autonomie a začlenění regionu do širšího rámce sovětské národní politiky. Publikace popisuje, jak vznik Komi-Permjackého národního okruhu umožnil překonání tzv. „věkové zaostalosti“ prostřednictvím systematické podpory ze strany státu a Komunistické strany. Texty zdůrazňují úspěchy v oblasti školství, gramotnosti, rozvoje infrastruktury a kulturní výstavby, které byly prezentovány jako výsledek „bratrské pomoci sovětských národů“. Kniha je rozdělena do dvou hlavních částí: první se věnuje životu a obyčejům před rokem 1917 a druhá mapuje období od říjnové revoluce do roku 1977. Cenným přínosem publikace je také rozsáhlý soubor údajů o archeologických, etnografických a historických výzkumech, včetně práce badatelů jako I. J. Krivoščekov, V. A. Oborin či I. N. Smirnov. V rámci této diplomové práce byla tato publikace využita jako kontextuální historický zdroj, který pomáhá analyzovat, jakým způsobem byla kultura Komi-Permjaků vnímána, řízena a institucionalizována v průběhu 20. století. Poskytuje důležité pozadí pro pochopení současného stavu Komi-Permjacké identity, včetně jejich kulturních i jazykových aspektů. V kombinaci s etnografickými daty z rozhovorů umožňuje sledovat dlouhodobé procesy kulturní transformace a continuity, které tvoří osu celého výzkumu. Další neméně důležitá práce Černých, A. V., Goleva, T. G. „Komi-Permjací v Permi: historie a kultura“. Perm: Permské knižní nakladatelství, 2011. Kniha zkoumá jejich etnogeneze, materiální a duchovní kultury, a také účasti na veřejném životě města. Zvláštní pozornost je věnována současnému národnostně-kulturnímu hnutí. Toto vydání je důležité pro práci, protože pomáhá pochopit procesy zachování etnické identity a kulturní aktivity Komi-Permjaků ve městském prostředí. Kniha bude užitečná pro studium interakce s jinými etnickými skupinami a vlivu urbanizace na tradice a kulturu Komi-Permjaků.

3. Kontext výzkumu: Komi-Permjaci

3.1 Etnogeneze a historické souvislosti

Komi-Permjaci představují jeden z původních ugrofinských národů žijících na území Ruské federace (Goleva 2008: 3–4). Jejich jazyk patří do permské větve ugrofinských jazyků a tvoří samostatnou podskupinu odlišnou od zyrjanštiny, kterou používají Komi žijící severněji v Republice Komi. Přestože mají oba národy společné kořeny, jejich historický vývoj a kulturní zkušenosti byly odlišné (Goleva a Chernykh 2016: 5).

Osídlení oblasti dnešního Komi-Permjackého okruhu se datuje do období mezolitu, tedy přibližně 12–7 tisíc let př. n. l. Nálezy z tohoto období zahrnují kamenné nástroje a stopy po loveckých a sběračských táborech. Archeologové identifikují návaznost kulturního vývoje přes ananinskou kulturu doby železné, rodanovskou kulturu a následně lomovatskou kulturu, která se datuje do období 5.–8. století n. l. (Goleva a Chernykh 2016: 9; Komi-Permjacký národní okruh 1977: 18).

Od 9. století se začínají formovat předpoklady pro vznik komi-permjacké etnické identity, která se stabilizovala mezi 13. a 15. stoletím (Goleva 2008: 6). Ve 14. století je v ruských písemných pramenech poprvé doložen pojem „Velká Perm“, označující oblast obývanou Komi-Permjaky (Komi-Permjacký národní okruh 1977: 19–20). Tato oblast měla vlastní formu vlády a kulturní autonomie, a to až do období ruské centralizace v 15.–16. století (Goleva a Chernykh 2016: 10). Proces christianizace, iniciovaný misí svatého Štěpána Permského, narazil na odpor místního obyvatelstva a původní náboženské představy přetrvávaly po staletí vedle pravoslaví. V mnoha oblastech se uchovala víra v duchy přírody, rituály a tradiční morální kodexy (Goleva 2008: 9–14). Od 18. století začínají ruské úřady systematicky integrovat oblast do impéria, což vedlo k omezení místních samospráv a rozšíření ruštiny ve správních a školských institucích. V 19. století dochází k prvním seriózním etnografickým studiím komi-permjackého způsobu života, zvyků a jazyka (Ivanov 2004: 34–36). Tato pozorování slouží jako důležité historické prameny pro porozumění kulturní kontinuitě i změnám v tradiční společnosti.

3.2 Územní rozložení a etnografické skupiny

Tradiční území Komi-Permjaků se nachází v západní části Uralu, převážně na území dnešního Komi-Permjackého okruhu v rámci Permského kraje Ruské federace. Tento region zahrnuje povodí řek Inva, Obva, Kosa, Jázva a Lolog, kde se po staletí rozvíjela specifická kultura formovaná jak přírodními podmínkami, tak mezietnickými kontakty (Komi-Permjacký národní okruh 1977: 7–11).

Etnografové obvykle rozlišují čtyři hlavní územně-kulturní skupiny Komi-Permjackého obyvatelstva:

- kamsko-kosinská (severní) – obývala oblasti při horním toku řeky Kosa,
- invenská (jižní) – rozšířená při řece Inva, kulturně ovlivněná stykem s Rusi,
- zjuždinská (tzv. „horní kama“)
- a jázvínská, která je dnes často považována za samostatnou větev v rámci permské jazykové rodiny (Goleva a Chernykh 2016: 6–7).

Tyto skupiny se odlišují nejen jazykovými variantami (dialekty), ale i ve folklóru, kroji, typech tradiční architektury a zvykosloví. Například v severní oblasti se zachovalo více archaických forem obřadních praktik, zatímco jižní regiony byly výrazněji ovlivněny ruským obyvatelstvem již od 18. století (Goleva 2008: 5–6). Kontakty s jinými národy měly vliv nejen na hospodářství, ale i na kulturní adaptace. Udmurti, Tataři, Mariové i Rusové přinášeli různé prvky do každodenního života komi-permjackých komunit – od jazykových výpůjček po nové způsoby výroby a sociální struktury (Komi-Permjacký národní okruh 1977: 9; Ivanov 2004: 39). Navzdory těmto vlivům si komi-permjacké obyvatelstvo dlouhodobě uchovávalo svébytný etnický charakter, což je patrné nejen v jazykových a kulturních odlišnostech, ale i v kolektivní paměti a identifikaci jednotlivců s vlastním původem (Sleptsova 1998: 31–32).

3.3 Jazyk a jeho role v etnické identitě

Jazyk je jedním z nejdůležitějších prvků, který formuje etnické sebeuvědomění a kulturní kontinuitu komunity. U Komi-Permjaků slouží nejen jako komunikační nástroj, ale také jako prostředek zachování tradic, obřadních vzorců, kolektivní paměti a mezigeneračního přenosu kulturních hodnot (Burjak a Zhdankina 2015: 296). Komi-permjactina se dělí na dvě hlavní nářeční oblasti – severní (kamsko-kosinskou) a jižní (invenskou), mezi nimiž existují určité rozdíly ve výslovnosti, slovní zásobě i gramatice (Komi-Permjacký národní okruh 1977: 11).

Během 20. století došlo k několika pokusům o standardizaci jazyka, zejména v rámci školství a kulturních institucí. Roku 1932 byla zavedena oficiální abeceda na bázi cyrilice (Komi-Permjacký národní okruh 1977: 38). V období sovětské kulturní politiky došlo k částečné institucionalizaci jazyka – vznikla literární produkce, divadelní hry a školní výuka v komi-permjačtině. Avšak od 60. let byl jazyk postupně vytlačován ruštinou, což se odrazilo na jeho statusu v oficiálních i každodenních kontextech (Sleptsova 1998: 34–35). Statistické údaje ze 70. let ukazují, že i přes pokročilou rusifikaci uváděla většina Komi-Permjaků komi-permjačtinu jako svůj rodný jazyk – konkrétně 85,8 % obyvatel (Komi-Permjacký národní okruh 1977: 11). Přesto její aktivní užívání postupně klesalo, zejména mezi mladšími generacemi, které vstupovaly do ruského jazykového a vzdělávacího prostředí (Burjak a Zhdankina 2015: 297).

Jazyk byl a stále je vnímán jako kulturní symbol – výraz identity a sounáležitosti s národem. Ztráta jazyka tedy neznamená pouze změnu komunikace, ale často i oslabení vztahu k vlastnímu původu. V současnosti se objevují snahy o jeho revitalizaci – jazykové kurzy, mediální obsah v komi-permjačtině, školní programy nebo kulturní festivaly, kde se jazyk aktivně používá

3.4 Tradiční víra a mytologie Komi-Permjaků

Kultura Komi-Permjaků je hluboce zakořeněna v tradičním pohanském světonázoru, který se dlouho vyvíjel nezávisle na pravoslavném křesťanství a byl pevně spojen s přírodou, cykličností času a vírou v nadpřirozené bytosti. Základním rysem tohoto světonázoru je trojčlenné chápání světa – horní, střední a dolní – přičemž každý z těchto světů obývají specifické duchovní bytosti s jasně danými pravidly a funkcemi (Goleva 2008: 7–14).

Mezi nejvýznamnější mytologické postavy patří:

- voris' – lesní duch chránící nebo naopak znepokojující lovce,
- susedko – duch domácího krbu, spojovaný s ochranou rodiny,
- vunšorika – duch polí, dohlížející na plodnost a úrodu (Goleva a Chernykh 2016: 12).

Tyto duchovní postavy nebyly vnímány jako abstraktní, ale jako přirozená součást každodenní reality. S nimi byli spojováni konkrétní obřady, dary, zákazy či zpěvy. I po christianizaci oblasti zůstaly tyto entity aktivní součástí lidové víry, často v kombinaci s prvky pravoslavného rituálu (Goleva 2008: 13–14). Významnou roli hrály také kalendářní svátky, které se vázaly na

přírodní cykly – například zimní „sviatki“, jarní svátek „pěrov den“, letní „semik“ nebo podzimní „kuz'min den“. Každý z těchto svátků byl spojen s konkrétními obřady, symboly a písněmi (Goleva a Chernykh 2016: 12–13). Některé oslavy, jako maslenica, přetrvaly dodnes a staly se součástí regionálních kulturních festivalů.

Důležitou složkou kulturní identity je také folklór – pohádky, legendy, přísloví a především epické příběhy o národním hrdinovi Kudym-Ošovi, zakladateli mýtické Velké Permě. Kudym-Oš je vnímán jako kulturní hrdina, který přináší lidem řemesla, spravedlnost a řád (Komi-Permjacký národní okruh 1977: 18–20).

Tradiční víra se projevovala i v symbolice oděvu a výšivek. Kroje, zejména ženské, nesly ornamenty s ochrannou funkcí – symboly slunce, plodnosti, řek a stromů. Tyto prvky nebyly čistě estetické, ale spojovaly nositele s kosmickým řádem a duchovním světem (Sleptsova 1998: 39–41). I když dnes většina obyvatel Komi-Permjackého okruhu formálně vyznává pravoslaví, mnohé prvky tradiční víry přetrvávají v každodenních praktikách – například v přístupu k přírodě, v lidové medicíně nebo v uspořádání domácnosti (Goleva 2008: 12).

3.5 Dnešní obraz a reprezentace Komi-Permjaků

V současnosti lze sledovat oživení zájmu o Komi-Permjackou kulturu, identitu i jazyk. V regionu rozvíjí řada kulturních, vzdělávacích a komunitních iniciativ, jejichž cílem je posílit etnické vědomí, mezigenerační přenos tradic a prestiž komi-permjackého jazyka. Důležitou roli v tomto procesu hraje město Kudymkar, které od roku 1925 plní funkci administrativního a kulturního centra Komi-Permjackého okruhu. Sídli zde nejvýznamnější kulturní instituce — archiv, knihovna, etnografické muzeum, dům kultury, ale i školy, které se podílejí na uchování a rozvoji jazykového dědictví (Goleva a Chernykh 2016: 12; Komi-Permjacký národní okruh 1977: 38).

V posledních letech se zde pravidelně konají festivaly, výstavy, jazykové hry a komunitní setkání, zaměřené na zviditelnění komi-permjacké identity ve veřejném prostoru. V roce 2025 v Permském kraji oficiálně vyhlášen rokem komi-permjackého jazyka. Tuto iniciativu oznámil hejtman regionu Dmitrij Machonin v souvislosti se stým výročím založení Komi-Permjackého okruhu. Ve svém prohlášení zdůraznil, že *„naším úkolem je uchovávat a předávat mladé generaci tradice a kulturu národů Permského kraje“*.

Správa gubernátora a krajská vláda dostaly za úkol připravit kulturní a vzdělávací programy na podporu komi-permjackého jazyka. Podle Machonina je cílem vytvořit podmínky pro to, aby co nejvíce mladých lidí poznalo svůj jazyk a kulturní dědictví.

V současnosti se podle údajů regionální správy komi-permjacký jazyk vyučuje více než 4500 dětem, a to díky práci zhruba 250 pedagogů, kteří se zaměřují nejen na jazyk, ale i na tradice a historii komunity (Gazeta Kultura 2024).

Plán akcí Roku komi-permjačského jazyka v Permském kraji byl vypracován administrativou gubernátora Permského kraje a bude realizován během roku výkonnými orgány státní moci Permského kraje.

Plány akcí Dne komi-permjačského jazyka a Roku komi-permjačského jazyka byly rovněž vypracovány obcemi a institucemi nacházejícími se na území Komi-Permjačského okruhu. V oficiálním plánu akcí je obsaženo 90 různých kulturních, vzdělávacích a osvětlovacích iniciativ. Plán pokrývá akce rozdělené po celý kalendářní rok – od ledna do prosince, a ukazuje mnohohrstvou meziresortní koordinaci za účasti takových struktur, jako je Ministerstvo školství a vědy Permského kraje, Ministerstvo kultury, Komi-Permjačské etnokulturní centrum, krajské knihovny, muzea, vzdělávací instituce a veřejné organizace.

1. **Kulturně-umělecké akce**

Během roku se koná řada festivalů, koncertů, výstav a divadelních představení zaměřených na popularizaci komi-permjačského jazyka a kultury. Mezi nimi je například festival interpretů v komi-permjačském jazyce „Gora kaj“, VI. ugrofinský literární festival „Lovʼon bikyv“, výstavy lidového umění a literatury, divadelní představení, loutková divadla a hudební večery.

2. **Vzdělávací a osvětové akce**

Velká pozornost je věnována vzdělávací činnosti: konají se olympiády z komi-permjačského jazyka pro žáky a učitele, soutěže recitátorů, videí a animovaných filmů, semináře a rodičovské konference, vlastenecké iniciativy, regionální vzdělávací programy a tematické vyučovací hodiny. Zvláštní pozornost si zaslouží specializované tábory v „Akademii prvních“ a vzdělávací akce pro pedagogy.

3. **Interaktivní a mediální projekty**

Řada iniciativ je zaměřena na zapojení mládeže prostřednictvím digitálních formátů: soutěž videí „Me radějta assim kyv“ (Miluji svůj rodný jazyk), internetový maraton „Kyʼa kyv“ (Slyším jazyk), publikace na informačních platformách, monitoring čtení

v Komi-Permjačtině a další. To zdůrazňuje význam moderních technologií pro uchování kulturního dědictví.

4. Závěrečné akce a shrnující setkání

Rok bude zakončen závěrečnými fóry, novoročními vystoupeními pro aktivní účastníky, veřejnými zprávami a výstavami, které odrážejí výsledky všech realizovaných programů a akcí (Gazeta Kultura 2024).

Analýza plánu tedy ukazuje, že Rok komi-permjačského jazyka je v Permském kraji realizován jako rozsáhlá a systematická kampaň. Zahrnuje všechny oblasti – od kultury a vzdělávání až po digitální média – a jejím cílem není jen popularizace jazyka, ale i posílení identity a předávání tradic mladé generaci. To zároveň poukazuje na existenci politické vůle a institucionální podpory na regionální úrovni.

Kulturní reprezentace Komi-Permjackého etnika dnes není omezena pouze na folklor a symboliku. Zahrnuje i aktivní vyjednávání prostoru v rámci regionální paměti, identitní politiky a každodenního života. Média, sociální sítě i místní samospráva se podílí na tvorbě nového obrazu etnika — jako živé, kulturně svébytné a zároveň moderní komunity (Ryazanova a Iurganov 2019: 132–135).

Důvody, proč je potřeba Rok komi-permjackého jazyka, pojmenoval kandidát sociologických věd a docent katedry kulturních studií PNIU Oleg Lysenko:

„To je velmi dobrá zpráva. Uchovávání tradičních prvků kultury, čímž se Permský kraj odlišuje od jiných regionů, je správný trend. Jazyk je základem kultury každého národa. Komi-permjacký jazyk je zařazen do Červené knihy UNESCO – dochází k procesům asimilace a počet mluvčích tohoto jazyka se snižuje. Jednou mi jeden obyvatel Komi-okruhu přiznal, že radí svým dětem: raději se učte anglicky, ten se spíš bude hodit. Je jasné, že dnes je prakticky nemožné získat vysokoškolské vzdělání v komi-permjackém jazyce. Kromě toho pouze jedna vysoká škola na světě dnes připravuje učitele komi-permjackého jazyka – je to náš Permský pedagogický institut. Přitom už několik let se diskutuje o tom, zda vůbec tuto specializaci zachovat. Podle mého názoru je to naprosto nezbytné.

A naším hlavním úkolem v Roce komi-permjackého jazyka bude především vytvořit pocit hrdosti, že jsem představitelem svého národa, nositelem jedinečného jazyka, že má kultura je bohatá, zajímavá a zasluhuje pozornost.

Pouze pokud budeme jednat tímto způsobem, můžeme doufat, že kultura a jazyk přestanou mizet a budou se uchovávat a rozvíjet. Je jasné, že jeden rok na to nebude stačit – bude to jen první

krok a bude třeba mnoho úsilí v různých oblastech. Ale to, že se této problematice nyní v Permském kraji věnuje vážná pozornost – to dává naději.“ (Matlin 2024).

4. Historické proměny kultury

4.1 Politika Ruského impéria a její vliv na Komi-Permjaky

Začlenění Komi-Permjačského území do státního útvaru Moskevského velkoknížectví koncem 15. století představovalo zásadní bod obratu v dějinách Komi-Permjaků. V roce 1472 byla Velká Perm vojensky dobytá, což položilo základy budoucí systematické integrace tohoto regionu do ruského státního prostoru (Lallukka 2010: 45–47). V období Ruského impéria docházelo ke konsolidaci ruské moci prostřednictvím administrativního členění – Komi-Permjacké území bylo zařazeno do Permské gubernie, kde postupně docházelo k demografickým změnám ve prospěch ruského obyvatelstva (Lallukka 2010: 48). Tento proces vedl k postupnému vytlačování tradičních struktur Komi-Permjacké společnosti a ke změnám v jejich kulturním životě. Významným nástrojem integrace byla křesťanská misie, jejímž prostřednictvím byl tradiční pohanský svět Komi-Permjaků nahrazován pravoslavím. Významnou roli zde sehrála osobnost svatého Štěpána z Permu, který se podílel na překladech liturgických textů do komi jazyka a na vytvoření speciální abecedy (Goleva 2016: 128–131). I když vnější křesťanizace byla úspěšná, v mnoha případech docházelo k synkretismu – mísení křesťanských a tradičních představ. Politika impéria rovněž podporovala proces rusifikace, zejména skrze zavádění ruského jazyka v administrativě, školství a soudnictví. Tento tlak vedl k postupné marginalizaci komi-permjackého jazyka v oficiálních oblastech života (Lallukka 2010: 52; Burjak a Ždankina 2015: 296). Ekonomické změny v 18. a 19. století, spojené s rozvojem těžby nerostných surovin a vznikem průmyslu, také přispěly ke změně tradičního způsobu života. Mnoho Komi-Permjaků se zapojilo do práce v dolech a továrnách, čímž docházelo k erozi tradičních forem hospodářství (Kamenskikh, Černych, Vajman 2024: 24–26). Navzdory těmto transformačním procesům si Komi-Permjaci v soukromé a rituální sféře dlouho uchovávali své kulturní tradice. Tradiční oděvy, kuchyně, obřady spojené s přírodními cykly a rodinnými událostmi tvořily stabilní základ jejich identity i přes pokračující tlaky na asimilaci (Goleva 2020: 33–35). V souhrnu lze říci, že politika Ruského impéria představovala kombinaci integračních snah a kulturního nátlaku, které postupně proměňovaly Komi-Permjackou společnost, aniž by však vedly k úplnému zániku její svébytnosti.

4.2 Sovětská éra a kulturní transformace

Sovětské období znamenalo pro Komi-Permjaky zásadní proměnu jejich tradiční kultury, identity a každodenního života.

Politika Sovětského svazu v oblasti národnostních vztahů byla ambivalentní: na jedné straně deklarovala podporu národů a jejich kultur, na straně druhé podporovala procesy standardizace a asimilace pod rámeček sovětského občanství (Tishkov, Shnirelman 2007: 82). V roce 1925 vznikl Komi-Permjacký národní okruh (Кoми-Пермяцкий национальный округ), což bylo vnímáno jako akt uznání národní identity Komi-Permjackého obyvatelstva.

Nicméně, jak ukazuje Seppo Lallukka, tento správní krok vedl zároveň k intenzivní sovětizaci života: byla zaváděna ruština jako jazyk vzdělávání a správy, kulturní instituce byly standardizovány podle sovětských vzorů a tradiční struktury komunit byly systematicky oslabovány (Lallukka 2010: 77–78). Ve 30. letech 20. století došlo ke kolektivizaci zemědělství, která zásadně proměnila ekonomický základ života komi-permjackého venkova. K tradičnímu hospodaření (samostatné farmy, práce se zemí, pastevectví) bylo přistupováno jako k „přežívajícím přežitkům minulosti“ a Komi-Permjacká vesnice byla donucena přejít na kolchozní systém (Kamenskikh, Černych, Vajman 2024: 38–40). Násilná industrializace a migrace vedly k odlivu mladé populace do městských center, zejména do Permi. Tento proces byl spojen nejen se změnou ekonomického modelu, ale i s akcelerovanou jazykovou asimilací: mladí Komi-Permjaci přecházeli na ruštinu v každodenní komunikaci, čímž byl komi-permjacký jazyk postupně vytlačován z veřejné i soukromé sféry (Burjak a Ždankina 2015: 296–297). Religiozita, která byla významnou součástí tradiční kultury, byla za sovětského režimu tvrdě potlačována. Církev byly uzavírány, náboženské svátky zakazovány a veřejné vyjadřování víry bylo kriminalizováno (Goleva 2016: 129–131). Podle analýzy Seppa Lallukky bylo ve 40.–50. letech patrné, že formální existence národního okruhu neznamovala reálnou ochranu kultury: úřední ruština, školní vzdělávání v ruštině a snaha o unifikaci kulturní produkce postupně oslabovaly specifika Komi-Permjacké identity (Lallukka 2010: 105–106). Významným faktorem kulturní transformace bylo také rozšíření sovětských masmédií a vzdělávacího systému, který vštěpoval sovětské hodnoty a obrazy ideálního občana (Tishkov, Shnirelman 2007: 84). Tradiční vzory chování, včetně rodinných a komunitních rituálů, byly označovány za "přežitky" a systematicky vytlačovány z veřejného prostoru. Přestože sovětské období představovalo pro Komi-Permjaky období silné asimilace a změn, mnoho prvků tradiční kultury přežilo — často transformovaných, adaptovaných na nové podmínky.

4.3 Post-sovětské období a současné výzvy

Rozpad Sovětského svazu v roce 1991 znamenal pro Komi-Permjaky, stejně jako pro další národnostní menšiny v Rusku, otevření nových možností, ale i vznik nových problémů spojených s otázkami identity, kulturní reprodukce a postavení v rámci nového státu. S počátkem 90. let bylo obnoveno úsilí o zachování a rozvoj národní kultury. V roce 1992 byl Komi-Permjacký národní okruh potvrzen jako součást Permské oblasti (dnes Permský kraj), čímž byla formálně uznána zvláštní etnická specifika tohoto regionu (Lallukka 2010: 165). Období 90. let bylo charakterizováno nárůstem aktivity etnokulturních organizací, vznikem spolků zaměřených na revitalizaci komi-permjackého jazyka, folkloru a tradic. Vznikaly nové kulturní centra, muzea, pořádaly se festivaly zaměřené na podporu komi-permjacké identity (Kamenskikh, Černych, Vajman 2024: 65–67). Přesto ekonomické problémy, migrace mladé populace do větších měst a pokračující dominance ruštiny vedly k oslabení každodenního používání komi-permjackého jazyka. Výsledky terénních výzkumů ukazují, že i mezi těmi Komi-Permjaky, kteří si jazyk zachovali, je jeho aktivní používání omezené především na starší generace. Procesy globalizace a urbanizace navíc přispěly k dalším změnám v etnické identitě. Moderní komi-permjacká mládež často chápe svou příslušnost více kulturně než jazykově, přičemž tradiční znaky identity (jazyk, tradiční kroje, rituály) ustupují spíše symbolickým formám identifikace (Krauze 2014: 37). Současně

existují pokusy o umělé oživení a "rekonstrukci" některých tradic.

řada tradičních obřadů a zvyků je v současnosti obnovována v rámci kulturních projektů, festivalů a vzdělávacích programů, což ovšem často vede ke změně jejich původního významu a funkce (Goleva 2020: 34–36). Podle Korniěnka a Deriše se ukazuje, že místo tradiční identity postavené na jazyce, rodových a lokálních vazbách, dochází ke vzniku nové formy etnického vědomí, která je více propojena se symbolickou reprezentací a sounáležitostí s širší komunitou Komi-Permjaků bez každodenní praktické vazby na jazyk a tradiční životní styl (Korniěnko, Deriš 2013: 93–95). Dalším aktuálním problémem je postupné slučování menšinových regionů do větších správních celků v rámci Ruské federace.

V roce 2005 byl Komi-Permjacký autonomní okruh sloučen s Permským krajem, což vedlo k obavám z ještě větší ztráty autonomie v oblasti zachování národní identity a kultury (Lallukka 2010: 177).

5. Výzkumná část

5.1 Výzkumné metody a postup

Výzkumná část této práce vychází z kombinace kvalitativního a kvantitativního přístupu, přičemž důraz byl kladen zejména na kvalitativní metody, které umožnily detailněji porozumět současné podobě kulturní identity Komi-Permjaků. Cílem výzkumu bylo zmapovat, jakým způsobem se komi-permjacká kultura zachovává v současném kontextu, jaké formy nabývá v každodenním životě a jak ji její nositelé sami vnímají.

Zvolenými nástroji sběru dat byly:

- polostrukturované rozhovory,
- etnografické a participační pozorování,
- a biografický přístup k životním zkušenostem respondentů.

Rozhovory byly vedeny se zástupci komi-permjacké komunity jak v oblasti jejich tradičního osídlení (město Kudymkar, vesnice Kočevo), tak mimo ni. Tento přístup umožnil srovnání pohledů lidí žijících v různých geografických i sociálních podmínkách. Mezi respondenty byli mladí i starší lidé, ženy i muži, lidé aktivně zapojení do kulturní činnosti i ti, kteří žijí mimo oficiální kulturní struktury. Zúčastněné pozorování probíhalo na několika kulturních akcích, zejména v rámci festivalu „Permské moře“ v Permu, a také při návštěvě představení „Komi-permjacká abeceda“ a opery „Odlétají ptáci“. Tyto akce byly vybrány pro svůj přímý vztah ke komi-permjacké kultuře a jazyku, a poskytly jedinečnou příležitost sledovat současné způsoby reprezentace etnické identity ve veřejném prostoru. Součástí výzkumu byla také cesta do vesnice Kočevo, kde proběhl rozhovor s rybáře, který poskytl vhled do každodenního života komunity, jejich vztahu k přírodě a uchovávání tradičního způsobu života. Během celého výzkumu jsem reflektovala svou roli externí pozorovatelky. Vědomí kulturní distance mezi mnou a komunitou mě vedlo k pečlivému přemýšlení o formulaci otázek, o způsobu vedení rozhovorů i o interpretaci dat. Snažila jsem se minimalizovat svůj vliv na odpovědi respondentů a vytvořit prostředí vzájemné důvěry a otevřenosti. Rozhovory provedené v rámci tohoto výzkumu měly za cíl přiblížit, jak členové komi-permjacké komunity různých generací a sociálního zázemí vnímají svou kulturní identitu, jazyk a tradice v současném kontextu.

Klíčovým záměrem bylo pochopit, které prvky komi-permjacké kultury přetrvávají, které naopak mizí, a jaké postoje k vlastnímu etnickému původu jednotlivci zaujímají.

Celkem bylo osloveno 9 respondentů, věkové rozpětí respondentů bylo široké: nejmladšími byli studenti ve věku kolem 22 let, nejstaršími pak lidé ve věku přes 60 let – například rybář z Kočeva a vedoucí folklorního souboru z Kudymkaru. Mezi respondenty byli jak lidé komi-permjackého původu, tak i ti, kteří sice nejsou etnicky Komi-Permjaci, ale aktivně se podílejí na zachování jejich kultury prostřednictvím profesní nebo komunitní činnosti. Jedna z respondentek je aktivní členkou folklorně-etnografické studijní skupiny „Věčora“, která se specializuje na dokumentaci a rekonstrukci kulturních praktik Povolží a severního Předuralí. Skupina pořádá koncerty, workshopy, výstavy a vzdělávací akce zaměřené na oživení lokálních tradic.

Rozhovory probíhaly osobně (v Kudymkaru, Kočevu, Permi) i online. Byly vedeny převážně v ruštině, ale někteří respondenti spontánně používali slova, fráze nebo výrazy z komi-permjackého jazyka – většinou symbolicky nebo ve specifických kulturních kontextech (např. při vzpomínkách na dětství, rodinné tradice, písně nebo rituály).

Většina dotazovaných uvedla, že komi-permjacký jazyk aktivně nepoužívá, ale pasivně mu rozumí nebo zná jednotlivá slova či výrazy. Mezi kulturními prvky, které přetrvávají nejvíce, byla nejčastěji jmenována tradiční kuchyně – recepty, názvy jídel a zvykové formy vaření se podle respondentů stále uchovávají v rodinách a jsou vnímány jako „živá“ součást kultury.

Z tematického hlediska byly rozhovory zaměřeny na následující okruhy:

- osobní definice kulturní identity a vztah k původu;
- tradice a zvyky, které jsou považovány za důležité pro zachování komi-permjacké kultury;
- používání komi-permjackého jazyka v každodenním životě, včetně úrovně porozumění a aktivní praxe;
- proměny kulturních praktik v kontextu městského života, migrace a globalizace;
- význam rodiny, paměti a mezigeneračního předávání tradic;
- vztah k přírodě a krajině jako součásti kulturní identity;
- účast na kulturních akcích, festivalech, vystoupeních a komunitních aktivitách;
- nové formy uchování
- role kulturních institucí a vzdělávacích zařízení při zachování identity;
- vnímání státní podpory, institucionalizace a veřejného diskurzu o menšinových kulturách.

V následujících podkapitolách budou jednotliví respondenti prezentováni zvláště, s důrazem na jejich specifické zkušenosti, výpovědi a postoje.

5.2 Otázky v rozhovorech

Jak definujete svou kulturní identitu? Co pro vás znamená být Komi-Permjakem?

Které tradice a zvyky považujete za důležité pro zachování kultury Komi-Permjaků?

Jak se podle vás v posledních letech změnil vztah ke kultuře Komi-Permjaků?

Jakou roli hraje komi-permjacký jazyk v zachování vaší kultury?

Používáte komi-permjacký jazyk v každodenním životě? Pokud ano, kde a jak?

Jaká opatření jsou podle vás nezbytná pro zachování a popularizaci jazyka?

Které moderní formy kulturního vyjádření (např. představení, festivaly, výstavy) jsou vám obzvláště blízké?

Jak místní kulturní centra, jako například to v Kudymkaru, přispívají k zachování kultury?

Které tradiční praktiky uchovávejte nebo předáváte další generaci?

Navštěvujete kulturní akce, jako jsou představení, festivaly nebo výstavy? Které z nich vám nejvíce utkvěly v paměti?

Můžete popsat, jak vaše rodina podporovala tradice Komi-Permjaků?

Jsou ve vašem dětství nebo mládí příběhy nebo události, které obzvláště výrazně odrážejí kulturu Komi-Permjaků?

Jaké problémy spojené se zachováním kultury považujete za nejpálčivější?

Jak se změnily kulturní praktiky Komi-Permjaků za poslední desetiletí?

Považujete vzdělávací programy a kulturní akce za efektivní nástroj pro zachování vaší kultury?

Vnímáte vliv ruské nebo globální kultury na komi-permjackou kulturu?

Které aspekty komi-permjacké kultury považujete za nejzranitelnější vůči asimilaci?

Které tradice naopak zůstávají stabilní a předávají se z generace na generaci?

Existují rozdíly ve vnímání kultury mezi lidmi žijícími na venkově a ve městech?

Jak se místní obyvatelé účastní kulturních akcí? Myslíte si, že zájem o kulturu roste, nebo naopak klesá?

Jakým způsobem používáte komi-permjacký jazyk v každodenním životě?

Jaké osobní příběhy nebo vzpomínky na vaši kulturu byste mohli sdílet?

5.2 Respondent 1 – muž, 65 let, rybář, vesnice Kočevo

Rozhovor s tímto respondentem probíhal osobně ve vesnici Kočevo, která se nachází na severozápadním okraji bývalého Komi-Permjackého autonomního okruhu.

Muž, ve věku 60 let, je dlouhodobým obyvatelem regionu, žíví se převážně tradičním rybolovem, sběrem lesních plodů a drobným zemědělstvím. Jeho životní styl je úzce spjat s přírodou a ročními cykly, což se odráží i ve způsobu vyjadřování a vnímání kultury. Rozhovor probíhal během plavby na loďce po řece nedaleko obce, kam nás sám zavezl. Během cesty komentoval krajinu, místa, kde jako dítě chodíval s otcem na ryby, a popisoval drobné změny v přírodním prostředí i společenském životě obce. Na otázku, co pro něj znamená komi-permjacká kultura, odpověděl:

„To je ticho v lese, oheň večer, rybaření, jak jsme to dělávali od děcka. Píseň babičky, co si broukala, když vařila — to je naše.“

Během výzkumu mě vzal na projížďku po řece, v jejímž meandru, nedaleko od obce, se nachází malý říční poloostrov, kam se podle něj místní obyvatelé často vracejí, aby slavili, poseděli u ohně a sdíleli mezi sebou kulturní vzpomínky. Popisoval, jak se zde pravidelně scházejí přátelé a sousedé, aby společně zpívali komi-permjacké písně, vařili tradiční jídla a připomínali si staré časy:

„Když je hezky, tak jedeme na náš ostrovek. Tam si zazpíváme, posedíme, někdy i zatancujeme. Všichni to známe od mládí. To není muzeum – to je naše.“

Respondent popisoval, že tyto setkání mají spontánní a přirozený charakter – nejsou to „festivally s programem“, ale skutečné, živé události, kde se komunita obnovuje zevnitř.

Velký důraz kladl na přítomnost jazyka – i když on sám už běžně nemluví komi-permjacky, velmi dobře rozumí a často slyší starší sousedy, jak mezi sebou komunikují v mateřštině. Jazyk podle něj žije právě v těchto drobných každodenních situacích, v intonaci, slovních obratech a zpěvu.

„Když tam sedíme u ohně, zazní ta slova, co už nikde jinde neslyším. Nejsou v knihách – jsou v lidech.“

„Já tomu rozumím všechno, ale už tím moc nemluví. Ale naši tady — starší ženy, soused — ti mluví pořád.“

Z rozhovoru vyplynulo, že jazyk není vnímán jako nástroj informování, ale jako nositel paměti, emocí a identity. Používání komi-permjackého jazyka se podle něj proměnilo – z běžného

komunikačního prostředku se stal symbol rodové a místní sounáležitosti. Důležité je i to, že jazyk není zcela ztracen, ale existuje ve formě tiché kompetence: lidé mu rozumí, i když jím nemluví. Respondent rovněž upozornil na kulturní kontinuitu v oblasti gastronomie. Jídlo je podle něj nejvíce zachovaným projevem kultury:

„Moje žena vaří pořád tak, jak to dělala její máma. Všechno podle paměti – žádné recepty.“
Typickými jídly, která zmiňoval, byly kvašené nápoje, ryby nasolené podle tradičních postupů, pečené chlebové placky nebo dezerty z lesních plodů. Kuchyně funguje jako rodinná paměť, přenášená mezi generacemi v každodenní praxi.

Z rozhovoru vyplynulo, že příroda a krajina nejsou jen kulisou, ale součástí identity. Popisoval vztah ke konkrétním místům – stromům, potokům, „svému“ místu na řece – jako k bytostně důležitému kulturnímu obsahu. Uvedl, že příroda „mluví“ s člověkem, který umí naslouchat, a že právě prostředí udržuje v člověku vědomí toho, odkud pochází.

Na otázku ohledně mladší generace vyjádřil určitou skepsi:

„Mladí? Ti to mají jinak. Město, práce, internet. Nemají čas, ani chuť. Ale občas se zeptají: dědo, co to je za slovo? To mě potěší.“

respondent zmínil, že v posledních letech do Kočeva občas přijíždějí turisté nebo zájemci o regionální kulturu, kteří se ptají na jazyk, zvyky, místní život.

„Někdy přijedou lidé — ptají se, jak tu žijeme, co to máme za jazyk. To je dobré. Aspoň vidím, že se o to ještě někdo zajímá, že se na nás nezapomnělo.“

Respondent představuje důležitý příklad živého nositele tradiční kultury. I přesto, že nežije „etnografickým životem“, jeho výpověď odhaluje, že tradiční formy kultury přetrvávají, byť transformované – jazyk jako symbol, kuchyně jako paměť, příroda jako rámeček identity. Z jeho výpovědi vyplývá, že komi-permjacká kultura v Kočevu přežívá v přirozené formě – není institucionalizovaná, ale zakořeněná v krajině, paměti a vztazích. Jazyk a tradice nejsou chápány jako artefakty, ale jako součást každodenní reality.

5.3 Respondent 2 – muž, 23 let, student, město Perm

Tento mladý muž pochází z Permi a studuje obor sociálních věd. Vyrůstal ve vícejazyčném, ale převážně ruském prostředí. Jeho rodina má komi-permjacké kořeny, přičemž vztah k této části své identity popisuje spíše jako symbolický než každodenně prožívaný.

Při rozhovoru působil přemýšlivě, byl si vědom svého původu, ale zároveň otevřeně přiznával, že aktivní kontakt s komi-permjackou kulturou je v jeho životě velmi omezený. Mluvil o tom, že jazyk jeho prarodičů byl přítomný v jeho dětství, ale postupně se vytratil. Vzpomíná si na

jednotlivá slova a melodii jazyka, kterou slyšel především od babičky. Jazyk však nikdy nepoužíval aktivně a vnímá ho jako součást minulosti:

„Moje babička občas něco řekla – taková zvláštní slova, co jsem nechápal. Dnes už bych to asi nepoznal. Ale je pravda, že některá slova slyším na festivalech nebo když jedeme na návštěvu do Kudymkaru.“

„Mluvili tím prarodiče. Já už ne. Doma se mluvilo rusky, ve škole taky. Něco poznám, ale víc ne.“

Jeho propojení s kulturou je podle něj spíše zprostředkované skrze vzpomínky a rodinné střípky. S úsměvem popisoval tradiční jídla, která si pamatuje z dětství – například specifickou kvašenou polévku, kterou vařila jeho prababička, nebo sladké placky pečené na pánvi:

„Pamatuju si chuť polévky od babičky. To je takový jedinečný zážitek. Nikdy jsem to nikde jinde nejedl.“

Během studia se několikrát zúčastnil kulturních akcí, výstav a koncertů, zaměřených na regionální identitu a tradice. Tyto zážitky vnímal s jistým obdivem, ale zároveň s vnitřním odstupem – působily na něj spíše jako pozorovatel než účastník:

„Bylo to hezké. Kroje, hudba, písně. Ale necítil jsem, že to patří mně. Spíš jsem obdivoval to, jak si to někdo drží.“

Vnímal určitý rozpor mezi tradičními formami předávání kultury a způsobem, jakým mladá generace dnes žije. Podle jeho slov chybí jazyk i forma, která by umožnila tuto kulturu přiblížit mladým lidem bez nutnosti „hrát si na folklór“.

Zmiňoval potřebu modernějších kanálů přenosu, jako jsou vzdělávací platformy, sociální sítě nebo umělecké projekty, které by uměly propojit minulost se současností.

„Chybí něco mezi. Ne jen festival, ne jen muzeum. Ale něco, co by dalo smysl dnes. Kultura nesmí být jen minulost.“

Závěrem rozhovoru vyjádřil respekt k těm, kteří se kultuře věnují aktivně, a připustil, že i on by si přál znát svůj jazyk a mít k tradici bližší vztah – ale že k tomu zatím nenašel cestu. Respondent 2 představuje zkušenost člověka, který vyrůstá mimo tradiční kulturní prostor, ale stále si uchovává určité vazby ke svému původu. Jeho vztah ke komi-permjacké identitě je nepřímý, zprostředkovaný přes vzpomínky a kulturní znaky, jako je jídlo či rodinné příběhy. Jazyk vnímá spíše jako ztracený článek, který už není přístupný bez aktivní pomoci. Z hlediska zachování kultury je jeho pohled důležitý právě tím, že upozorňuje na nutnost hledat nové, živé formy přenosu identity mezi generacemi.

5.4 Respondentka 3 – žena, 25 let, členka folklorní skupiny „Věčora“, město Perm

Tato mladá žena žije v Permi, kde působí jako aktivní členka folklorně-etnografické skupiny „Věčora“. Skupina se věnuje rekonstrukci a prezentaci tradiční kultury národů Povolží, zejména Komi-Permjaků, ale i širšího permjanského regionu. Podle jejích slov je „Věčora“ otevřená komunita, kterou netvoří výhradně lidé komi-permjackého původu – mnozí členové jsou Rusové nebo míšenci, kteří ale mají hluboký zájem o místní tradice, hudbu a paměť kraje. Skupina se schází pravidelně v prostorách kulturního centra v Permi, kde pořádá zápisy písní, zkoušky, rukodělné dílny a tematické semináře. Věnují se sběru folklorního materiálu z terénu, navštěvují starší obyvatele venkovských oblastí, zaznamenávají jejich vzpomínky a jazyk. Poté tento materiál využívají při vystoupeních, workshopech nebo školeních.

„To není jen o tom si zazpívat v kroji. My to zkoumáme do hloubky – kdo kdy co říkal, jak to znělo, jaký byl význam. Děláme rozhovory, zapisujeme recepty, vzory výšivek. Někdy i věci, které by se jinak úplně ztratily.“

Respondentka vnímá svou účast ve skupině jako formu kulturní obnovy – nejen památkářsky, ale jako hledání vlastního vztahu ke krajině, původu a identitě. Sama nemluví plynule komi-permjacky, ale při vystoupeních a zkouškách používají komi slova, fráze i celé písně. Jazyk v tomto prostředí funguje jako nositel zvuku, emocí a autenticity.

„Myslím, že lidé někdy podceňují, co jazyk umí. Nemusíš mluvit plynule, ale když zpíváš v tom jazyce, něco se otevře. Jako kdybys mluvil jinou částí sebe.“

Skupina se podle ní nesnaží pouze „vystupovat“, ale vytváří prostor pro setkávání a sdílení – s dětmi, dospělými, pedagogy, etnology i náhodnými návštěvníky. Organizují veřejné koncerty, účastní se folklorních festivalů, vedou dílny na školách i v muzeích. Reakce veřejnosti jsou podle respondentky různorodé. Starší lidé bývají dojatí a vděční, že někdo mladý o kulturu pečuje. Mladší často přijdou ze zvědavosti a zůstanou déle, než čekali:

„Někdy přijdou jen tak – podívají se. Ale pak se ptají. Kde jste to sehnali? Odkud ta píseň je? Začne to zájmem a pokračuje tím, že se sami zapojí. Někdy i ti, kdo o sobě nikdy nemysleli, že by k tomu měli vztah.“

Věnuje se také tradičnímu tanci a výšivce. Zmínila, že přes staré techniky výšivek se naučila jinak vnímat čas, trpělivost a ženské rituály – je to pro ni způsob tichého navázání kontaktu s ženami minulých generací.

„Každý steh je jako paměť. Někdy mám pocit, že to není moje ruka, ale že to pokračuje něčím, co tady bylo dávno.“

Když mluvila o výzvách, připustila, že zájem veřejnosti o tradiční kulturu není masový a že městské prostředí často kulturu redukuje na estetický zážitek – kroje, písně, barvy. Skutečné porozumění podle ní přichází až skrze osobní zapojení:

„Nestačí se podívat. Musíš zkusit zazpívat, navléknout korálky, držet jehlu. Až tam se ti otevře, co to vlastně znamená – být součástí.“

5.5 Respondentka 4 – žena, 22 let, studentka, město Perm

Respondentka se narodila a vyrůstala v Permi. Její otec pochází z komi-permjacké rodiny, matka je etnicky ruského původu. V rodině se o etnické identitě nikdy výrazně nemluvalo, a respondentka uvedla, že až do nedávna si ani neuvědomovala, že by mohla být nějak s Komi-Permjaky spojena. Rozhovor se nesl v duchu hledání, pochybností a zároveň citlivého zájmu. Zásadní pro ni bylo přijetí po otci, které zní typicky komi-permjacky a často přitahovalo pozornost. Už na základní škole se jí spolužáci ptali, odkud pochází její jméno, a často si jej spojovali s „něčím starým nebo vesnickým“. Tehdy to vnímala spíše jako vtip, ale s odstupem času přiznává, že právě přes jméno začala přemýšlet o tom, odkud pochází a co to znamená.

„Když jsem byla malá, styděla jsem se za svoje příjmení. Připadalo mi zvláštní, jiné. Teď vím, že je to možná to nejvzácnější, co mi zůstalo.“

O kultuře Komi-Permjaků ví málo – nezná jazyk, nebyla nikdy v Kudymkaru, o tradicích slyšela jen okrajově od prarodičů. Přesto však v posledních letech začala vyhledávat informace.

„Začala jsem to brát osobně. Ne jako cizí téma, ale jako něco, co se týká mě. Neumím to vysvětlit – ale je tam nějaké vnitřní napětí.“

Nevnímá se jako „nositelka tradice“, ale jako někdo, kdo stojí mezi dvěma světy – moderním městským životem a něčím zasutým, co k ní přesto patří. Mluví o tom, že v její generaci není kultura součástí každodennosti, ale že mnoho mladých lidí má pocit ztráty, jen ho nedokáže přesně pojmenovat.

„Možná jsme tu kulturu ztratili dřív, než jsme ji poznali. Ale přesto ji hledáme. Jako kdyby nám něco chybělo, a nevíme co.“

Podle ní je problém i v tom, že městské prostředí klade důraz na výkon, jazyk, úspěch, a naopak zamlžuje prostor pro otázky původu, tradice a kontinuity. Cítí, že pro mladého člověka je dnes těžké „být hrdý“ na etnicitu, kterou nezná – zároveň ale cítí potřebu pochopit ji, aby nebyla jen formalitou. Zmiňuje, že by uvítala platformy, kde by se mohli mladí lidé z různých etnických menšin otevřeně sdílet, ptát se a nebýt zahanbeni tím, že „to nevědí“. Nejde jí o festivaly nebo kroje, ale o prostor k otevřenému hledání. Respondentka 5 přináší velmi důležitý hlas generace, která nezdělala živou kulturu, ale nese otisky etnického původu skrze jméno, paměť, napětí a otázky. Její příběh ukazuje, že kulturní identita nemusí být postavena jen na jazyce či zvycích, ale i na vnitřním procesu hledání, pochybování a obnovy.

Její zkušenost je cenná zejména v tom, že ukazuje tichý rozměr ztráty, který je často neviditelný – a zároveň otevírá prostor pro nové přístupy k uchování identity, které zahrnují i ty, kdo začínají „z nuly“.

5.6 Respondent 5 – žena, 30 let, žije v Iževsku, rozhovor proběhl online

Tato respondentka pochází z rodiny s komi-permjackými kořeny, ale již delší dobu žije mimo tradiční region – konkrétně v Iževsku, hlavním městě sousední Udmurtské republiky. Rozhovor proběhl online a nesl se v analytickém, přesto osobním duchu. V jejím projevu se spojoval odstup způsobený geografickou vzdáleností s potřebou zachovat spojení s původní komunitou. Respondentka od dětství vnímala svůj komi-permjacký původ jako něco samozřejmého, ale nijak dramatinovaného – přirozenou součástí rodinné historie, o níž se mluvilo spíš příležitostně. Aktivní vztah ke kultuře si začala budovat až během studia, kdy si uvědomila, jak snadno se může menšinová identita rozplynout v každodenní ruskojazyčné realitě měst mimo původní region. Ve svém volném čase se zapojuje do několika online komunit, které se věnují uchování komi-permjackého kulturního dědictví – sleduje vzdělávací kanály na sociálních sítích, účastní se diskusních skupin a čas od času pomáhá s editací tematických textů. Zajímavé bylo, že svou aktivitu nevnímá jako „tradiční zapojení do kultury“, ale spíše jako formu kulturní práce na dálku – tiché, ale důsledné snahy udržet povědomí o jazyku, historii a specifikách svého původu i v prostředí, kde komi-permjacká identita není přítomná. Vnímala také rozdíly mezi tím, jak se kultura udržuje v původních oblastech (například v Kudymkaru), a jaké možnosti mají ti, kdo žijí mimo. Podle ní se velká část menšinové identity dnes přesouvá do digitálního prostoru, a to nejen kvůli vzdálenosti, ale i kvůli tomu, že právě online platformy umožňují mladým lidem komunikovat bez formálních

bariér. Poukazovala rovněž na to, že právě v diaspoře je často vztah ke kultuře intenzivnější, ale i komplikovanější – protože zde chybí každodenní kontakt s jazykem, krajinou a komunitou. Zmiňovala, že absence jazykového prostředí jí brání aktivně používat komi-permjacký jazyk, i když některá slova zná a rozumí jim. Jazyk pro ni není prostředkem komunikace, ale znakem příslušnosti a emocionálního kontaktu s minulostí. Z pohledu regionální politiky a kulturní podpory konstatovala, že zájem státu o menšinovou kulturu je formální, zaměřený na reprezentaci, nikoliv na každodenní podporu nositelů.

Tento případ ukazuje zkušenost člověka žijícího mimo tradiční komi-permjacké prostředí, který se přesto aktivně snaží udržovat spojení s kulturou, a to prostřednictvím moderních nástrojů a komunitních forem. Její postoj je reflexivní, současný a pragmatický – chápe limity kulturní obnovy, ale přesto věří, že má smysl usilovat o zachování kulturní identity, i když to znamená přizpůsobení se novým podmínkám. Její zkušenost je důležitá i pro samotný cíl této práce: ukazuje, jak se kulturní identita proměňuje pod tlakem geografické, jazykové a institucionální vzdálenosti, a jaké strategie lidé volí, aby si ji přesto zachovali.

5.7 Respondent 6 – muž, 45 let, učitel dějepisu, město Kudymkar

Rozhovor s tímto respondentem proběhl online formou videohovoru. Učitel dějepisu s více než dvacetiletou praxí působí nejen jako pedagog, ale i jako člověk, který se dlouhodobě snaží integrovat prvky komi-permjacké kultury do výuky a širšího vzdělávacího prostředí. Za největší problém označil nesoulad mezi oficiální rétorikou o podpoře menšin a realitou ve školách. Podle něj existují formální pokyny a projekty, které zmiňují potřebu zachování kulturního dědictví, ale chybí systémová podpora, metodika a prostor ve školních osnovách. Pokud učitel sám neprojeví iniciativu, žádné skutečné začlenění kultury do výuky neprobíhá. Sám se snaží v rámci výuky regionálních dějin zařazovat příběhy z místní historie, práci s pamětí starších obyvatel, lidové kalendáře nebo etnografické mapy. Často pracuje s vyprávěním — jak se žilo v Komi-Permjackých vesnicích v 19. století, jaká jména nesla místa, jak se slavily svátky. Přesto přiznává, že zájem žáků je minimální. Mladá generace podle něj nevnímá tuto kulturu jako „svou“, a pokud není podána živě a přístupně, považuje ji za něco cizího, starého a nepotřebného. Z jeho vyprávění vyplynulo, že učitelství v oblasti kulturní identity dnes znamená neustálý zápas s apatií, nezájmem a tlakem standardizace výuky. Iniciativa často zůstává výhradně na jednotlivcích – ti však narážejí na nedostatek času, materiálů i odborné podpory. Zároveň však zdůrazňoval, že i přes tyto obtíže má smysl dál

pracovat. Vidí hodnotu v každém momentu, kdy dítě poprvé slyší své příjmení vyslovené jako součást historie, nebo kdy si uvědomí, že jména řek či kopců kolem nich nejsou náhodná, ale mají hlubší význam. Ve škole organizoval i menší kulturní akce – například dny komi-permjacké kuchyně, výstavy výšivek nebo tematické nástěnky o významných osobnostech z regionu. Většina z nich proběhla bez podpory shora – čistě z jeho iniciativy nebo ve spolupráci s dalšími kolegy, kteří mají k tématu osobní vztah. Celkově respondent působil jako někdo, kdo zůstává realistický, ale nikoli rezignovaný. Přiznává, že kulturní identita Komi-Permjaků je dnes ve školním prostředí marginalizovaná, ale zároveň věří, že školství by mohlo sehrát klíčovou roli, pokud by byla vůle — jak ze strany vedení škol, tak státu. Tato výpověď přináší důležitý pohled z pedagogického prostředí, kde se otázka kulturní identity neodehrává jen na úrovni osobní zkušenosti, ale i ve strukturách vzdělávání.

Ukazuje, že přestože existují formální rámce pro podporu kultury, reálné uchování komi-permjacké identity ve škole závisí především na jednotlivcích a jejich rozhodnutí.

Tento případ zároveň ukazuje, jak vzdělávání může být buď prostředkem zachování, nebo naopak prostředím zapomínání, podle toho, zda v něm kulturní témata najdou důstojné místo.

5.8 Respondent 7 – muž, 26 let, grafik a vizuální designer, město Perm

Tento respondent vyrůstal a žije v Permi. Jeho rodina má komi-permjacký původ, ale jak sám uvádí, nikdy nevyrůstal v kulturně aktivním prostředí – jazykem nemluví, neprošel žádnou specifickou výchovou spojenou s tradicí. Přesto je pro něj vlastní původ důležitou součástí osobního rámce, zejména v profesní rovině. V současnosti pracuje jako grafik a podílí se na různých projektech zaměřených na vizuální identitu, branding a výstavnictví.

V rozhovoru otevřeně mluvil o tom, že pro jeho generaci je etnická identita často spojená spíše s estetikou než s přímým kulturním přenosem. V jeho vlastní tvorbě se to projevuje v použití ornamentů, barevných schémat a fragmentů lidového vizuálního jazyka, které přetváří do nových formátů. Zajímají ho především tradiční výšivkové vzory, motivy z komi-permjackých šperků a dřevorezeb, které zpracovává v digitální podobě — např. jako plakáty, návrhy na textil, animované sekvence. Zdůrazňuje, že vnímá kulturní dědictví jako otevřený zdroj inspirace, ne jako „posvátný archiv“, do kterého se nesmí zasahovat. Jeho přístup je současný, ale respektující – snaží se vyhnout stereotypizaci a klišé:

„Nechci z toho dělat parodii. Ani to zjednodušovat. Ale když to nikdo nepoužívá, stejně to zmizí. Tak radši ať to žije v nových formách.“

Respondent také upozorňoval, že přijetí takových vizuálních prvků záleží hodně na kontextu – zatímco v městských galeriích a na sociálních sítích jeho práce získávají pozitivní ohlas, u části konzervativněji smýšlející veřejnosti se setkal i s nepochopením. Podle jeho názoru se ale právě skrze vizuální jazyk může kultura stát znovu viditelnou, a tím pádem i sdílenou — nejen mezi lidmi „z komunity“, ale i širší veřejností. Jako problém vnímá, že většina projektů zaměřených na kulturu je stále svázána s folklorním přístupem – kroje, písně, inscenované výstupy. Moderní výtvarné zpracování nebo digitální média podle něj stále nejsou považovány za plnohodnotný prostředek kulturního uchování, i když právě skrze ně lze oslovit mladé lidi, kteří jinak k tématu nenajdou cestu. Tento respondent reprezentuje současný, městský a kreativní přístup k etnické identitě. Nesnaží se obnovovat jazyk nebo rituály, ale hledá nové vizuální formy, kterými by komi-permjacká kultura mohla zůstat živá v prostředí, které má jinou dynamiku než tradiční komunity. Jeho zkušenost ukazuje, že zachování kulturní identity nemusí být pouze návratem ke starému, ale může mít podobu tvůrčího znovuvynalezení, které zároveň nese respekt i odvahu měnit formu. V kontextu této práce přináší důležitý úhel pohledu: kultura, pokud má přežít, musí být schopná komunikovat současnými prostředky a mluvit jazykem generací, které ji již nežijí tradičně.

5.9 Respondentka 8 – žena, 29 let, PR manažerka kulturního centra, Permský kraj

Tato respondentka působí v jednom z kulturních center v Permském kraji jako PR manažerka. Ačkoliv sama není etnického původu Komi-Permjaků, její každodenní práce je přímo spojena s propagací a prezentací jejich kultury, a to prostřednictvím výstav, festivalů, workshopů i digitálních formátů. Rozhovor proběhl online, v otevřené atmosféře — respondentka mluvila soustředěně, s profesním odstupem, ale zároveň se zřejmým osobním zaujetím. Jedním z hlavních témat rozhovoru bylo, jak se kultura Komi-Permjaků dnes komunikuje veřejnosti – a jaká úskalí to přináší. Podle respondentky je největší výzvou najít jazyk, který osloví současné publikum, zejména mladé lidi, aniž by se z tradice stal pouhý folklorní ornament. Zmínila, že zatímco starší generace očekávají „autenticitu“ a respekt k tradičním formám, mladší publikum se spíš zajímá o formu, vizuální styl, atmosféru nebo interaktivitu. Hledání rovnováhy mezi těmito póly je podle ní náročné, ale nezbytné. Velkou část její práce tvoří příprava obsahu pro sociální sítě, psaní textů, organizace mediálních kampaní a koordinace s umělci a komunitními lídry. Zmiňovala, že k neúspěšnějším projektům patřily ty, které spojovaly tradiční prvky s

moderním formátem – například vizuální série na téma „komi-permjacké ornamenty v městském prostoru“, workshopy pro děti o původu místních názvů, nebo série krátkých videí s příběhy starých lidí z vesnic.

Zároveň však přiznala, že téma „autenticity“ je ve veřejném prostoru stále velmi citlivé. Objevují se výhrady jak od představitelů komunity, tak od širší veřejnosti, která se ptá, zda kultura není příliš „znovuinscenovaná“ nebo komercializovaná. Respondentka zdůraznila, že její úkolem není určovat, co je „pravá“ kultura, ale otevírat prostor pro setkávání různých přístupů a generací. Považuje za zásadní, aby kulturní instituce nebyly jen pasivními přenašeči tradic, ale aktivními zprostředkovateli a inovátory, kteří hledají nové způsoby, jak dědictví prezentovat i aktualizovat. V tomto směru také zmínila důležitost spolupráce s lidmi z komunity — mladými Komi-Permjaky, kteří sami navrhnou, jak by jejich kultura mohla být reprezentována nejen skrze slavnosti, ale třeba i prostřednictvím street artu, městských procházek, audioarchivů nebo digitálních map paměti. Tato výpověď přináší důležitý vnější pohled člověka, který není součástí komunity z hlediska původu, ale aktivně přispívá k uchování a sdílení její kultury skrze moderní formáty a mediální přístupy. Její zkušenost ukazuje, že v současné době se komi-permjacká kultura neuchovává jen prostřednictvím rodiny nebo jazyka, ale i skrze institucionální rámce a kulturní marketing, který má potenciál oslovit širší publikum. Z hlediska cíle práce je tato perspektiva klíčová: ukazuje, jaké formy podpory a adaptace mohou být účinné v prostředí, kde tradiční přenos oslabuje, a jak se zachování identity posouvá i do sféry kulturní produkce a komunikace.

5.10 Respondentka 9 – žena, 60 let, vedoucí souboru „Věžalun“, město Kudymkar

Tato respondentka dlouhodobě působí jako vedoucí kulturního souboru „Věžalun“ v Kudymkaru, zaměřeného na tradiční komi-permjackou píseň. Rozhovor s ní proběhl osobně a byl zároveň hluboce osobní i reflektivní. Její životní příběh ukazuje, jak se kulturní identita může utvářet nejen prostřednictvím rodinného dědictví, ale především díky vědomé volbě a profesní zkušenosti. Ačkoliv vyrůstala na venkově, v dětství neměla přímý kontakt s autentickou lidovou kulturou — její generace již byla formována sovětským systémem, který do značné míry marginalizoval lokální národní prvky. Písně, které poslouchali její rodiče,

pocházely především od sovětských autorů, a školní prostředí posilovalo kolektivní identitu nad etnickou. Náboženské zvyklosti, které ještě přežívaly v rodinách, byly v rozporu s oficiální školní výukou. Zásadní zlom v jejím vztahu ke kultuře nastal až při práci v místním muzeu, kde se poprvé hlouběji setkala s tradičním ornamentem, oděvy, hudebními nástroji a pamětí kraje. Právě tam si uvědomila, jak málo znala o vlastním kulturním kontextu, a jak bohaté dědictví bylo dlouhodobě přehlíženo. Od té doby se věnovala obnově tradičních písní, her a řemeslných technik — a nakonec se této oblasti začala věnovat profesionálně. Ve své současné práci s dětmi a mládeží se zaměřuje na znovuoživení tradičních her, práce s přírodninami, rekonstrukci písní a rozvoj hudebního cítění pomocí jednoduchých nástrojů, které si děti vyrábějí z rostlin rostoucích na loukách. Vnímá přitom, jak silně je kulturní zkušenost propojena s přírodním cyklem, krajinou a každodenním životem — a zároveň, jak snadno může být tento vztah narušen urbanizací a ztrátou zájmu. Důležitým tématem byla i mezigenerační paměť. Všimá si, že v jejím vnukovi, který vyrůstá v Permi, přežívají kulturní vzorce, které by jinak byly považovány za „zastaralé“ — jako je vztah k tradičním jídlům, určitým chutím, nebo rituálům spojeným s jídlem. I přes vliv městského prostředí a moderní stravy si dítě spontánně vybírá pokrmy, které jsou součástí místní tradice. To podle ní ukazuje, že kultura není jen vnější forma, ale i vnitřní potřeba a zkušenost přenášená nevědomky.

„On žije v Permi, ví všechno o pastách a kafích... ale když přijede ke mně, nejdřív si vezme chleba a naleje si mléko z ledničky. Nikdy jsme ho to neučili – ale dělá to automaticky. Myslím, že to máme někde uvnitř.“

Dotkli jsme se i vlivu sovětské politiky. V jejím vyprávění se objevovala témata znevýhodňování jazyka, symbolické marginalizace komi-permjacké identity ve školách a stereotypizace venkova. Sama zažila, že děti, které se učily komi-permjacky, byly považovány za „méně schopné“ než ty z ruského oddělení. A přestože její první jazyk byl ruština, postupem času začala vnímat, jak bohatý je komi-permjacký jazyk na humor, obraznost a specifický způsob vyjadřování.

„V našem jazyce je humor jiný. Jedno komi-permjacké slovo – a směju se deset minut. Přelož to do ruštiny – a nic, žádný vtip.“

Závěrem hovořila o tom, jak velký vliv měl na její vlastní identitu a kulturní vědomí muzeální prostor – ten jí umožnil znovuoživit a přehodnotit to, co bylo v dětství opomíjeno nebo zamlčeno. Kulturní paměť se podle ní neobnovuje jen mechanickým opakováním zvyků, ale především tím, že člověk začne chápat jejich hodnotu, historickou souvislost a hlubší smysl. Případ této respondentky ukazuje, jak hluboce může být kulturní identita formována ne

prostřednictvím rodiny, ale vědomou rekonstrukcí a profesionálním zájmem. Její výpověď přináší komplexní obraz propojení paměti, jazyka, každodennosti a vzdělávání.

Zároveň ukazuje, jak silně se do života jedince promítá vliv institucionálního kontextu (škola, muzeum, stát) – buď jako bariéra, nebo jako katalyzátor kulturního uvědomění. Je to výpověď o tom, že identita může být obnovena i zpětně, pokud k tomu existuje prostor, motivace a citlivost.

5.11 Analýza rozhovoru

Rozhovory ukázaly, že kulturní identita Komi-Permjaků není jednotná, ale prochází různými formami prožívání, vyjadřování a přenosu. Mezi respondenty se objevily jak hluboce zakořeněné formy každodenního kulturního života (zejména ve venkovském prostředí), tak i symbolické a zprostředkované způsoby vztahování se ke kultuře (zejména mezi mladšími lidmi ve městech nebo v diaspoře). Jedním z klíčových zjištění je význam paměti, jazyka a krajiny jako nositelů identity. I když komi-permjacký jazyk není většinou aktivně používán, zůstává silným symbolem příslušnosti a kulturní kontinuity. Přítomnost jazyka v každodenní mluvě starších lidí, v písních nebo v rodinných vzpomínkách napomáhá udržování pocitu „kulturního domova“. Významnou roli hraje také gastronomie a domácí tradice, které jsou vnímány jako stabilní a přirozená součást kulturního dědictví. Respondenti často zmiňovali specifická jídla, postupy a chuťové vzpomínky jako formu rodinné continuity a identity. Mladší generace vnímá kulturu Komi-Permjaků spíše fragmentárně – skrze jména, příběhy, estetiku nebo zážitky z kulturních akcí. Zároveň však existuje snaha o nové formy vyjádření, které kombinují tradiční prvky s moderními nástroji – výtvarné umění, folklorní rekonstrukce, online platformy či kulturní marketing. Výpovědi respondentů zároveň ukazují napětí mezi institucionalizovanou podporou kultury a autentickými komunitními aktivitami. Kulturní identita se dnes přenáší spíše díky jednotlivcům a neformálním iniciativám než prostřednictvím systematické státní podpory. Z výzkumu vyplývá, že uchování kultury Komi-Permjaků není možné chápat jen jako mechanický přenos zvyků nebo jazyka, ale spíše jako soubor emocionálních, symbolických a praktických vztahů k minulosti, místu a komunitě. Tyto vztahy se formují jak v přímém kontaktu s krajinou a tradicí, tak i v reflexivním hledání, tvůrčím přístupu a každodenních rozhodnutích jednotlivců.

5.12 Kulturní události, současné iniciativy a digitální prostor

Součástí mého terénního výzkumu bylo také sledování kulturních událostí, které reflektují současné přístupy k uchovávání, popularizaci a reinterpretaci komi-permjacké identity. Jedním z klíčových momentů byla má účast na festivalu nového divadla „Permské moře“. Tento festival byl součástí oficiálních oslav 300. výročí města Perm a nesl motto „Město setkání“. Jeho cílem bylo, jak uvádějí pořadatelé, „*formování lokální identity obyvatel města, popularizace a uchování kulturních hodnot Permského kraje*“. Projekt „Komi-permjacká abeceda“ vznikl v produkci nezávislé divadelní společnosti „nemchat“ a byl uveden v prostorách soukromé filharmonie „Triumf“. Představení bylo koncipováno jako site-specific performance, jehož choreografická a zvuková struktura byla odvozena od 35 písmen komi-permjacké abecedy. Každé písmeno mělo přiřazený individuální hudební motiv, který byl následně ztvárněn v podobě pohybové sekvence. Performanci se účastnilo 35 účinkujících různého věku a bez profesionálního uměleckého vzdělání.

Jak uvedla dramaturgyně a režisérka společnosti „nemchat“ Darina Čirkova:

„V tanečním performanci není ani jeden profesionální tanečník nebo herec. Ve spektaklu účinkují lidé různého věku a s různou pohybovou zkušeností. Představení je věnované komi-permjacké abecedě, která se nachází na hranici zániku. Zajímavé je, že se tento alfabet od ruského liší pouze třemi písmeny. A přesto jde o zcela jiný jazyk. Do performance vkládáme myšlenku, že lze mluvit různými jazyky, pohybovat se i myslet rozdílně — a přesto zůstat lidmi.“

V symbolické rovině bylo představení reflexí jazykové diverzity a neviditelného kulturního mizení. Jak podotkla Čirkova, při zadání výrazu „*komi-permjacký jazyk*“ do internetového vyhledávače se vedle něj objeví červená tečka označující, že jazyk je ohrožený. Dle údajů z roku 2010 činil počet mluvčích komi-permjackého jazyka 63 106 osob, přičemž dnešní čísla jsou s vysokou pravděpodobností ještě nižší. Taneční performance byla nejen uměleckým gestem, ale také politickým prohlášením o nutnosti zachování jazykové a kulturní rozmanitosti, a to právě prostřednictvím těla, pohybu a sdílené pozornosti. Prostor filharmonie se proměnil v místo tichého dialogu — beze slov, ale s jasným sdělením (Vashdosug.ru 2022).

Vedle tohoto zážitku stojí za zmínku i další událost v rámci festivalu „Permské moře“, kterou jsem osobně nenavštívila, ale která svým konceptem rozšiřuje pohled na současné formy kulturní prezentace. Jednalo se o média-instalaci „Jeden den s Komi-Permjakem“, která

probíhala od 16. do 19. července v nákupním centru iMall Esplanada. Šlo o více než tříhodinovou projekci z každodenního života komi-permjackých obyvatel – bez herců, bez narace, čistě skrze dokumentární záznamy z vesnic Archangelskoje, Velká Koča, Dojeg, Onochovo, Petruňovo a dalších.

Instalace byla umístěna v běžném veřejném prostoru a bylo možné ji navštěvovat kdykoliv. Tento koncept měl přiblížit běžné každodenní situace (zvuky, pohyby, domácí prostředí) jako živý materiál kulturní paměti, bez interpretace nebo komentáře. Projekt vznikl na základě etnografické expedice a využíval jazyk jako součást akustického prostoru (Vse real'no 2023).

Ačkoliv jsem tuto instalaci osobně nenavštívila, považuji ji za důležitý příklad toho, jak může být kulturní dědictví prezentováno současnými prostředky – mimo tradiční instituce a bez přímé inscenace.

Z mého pohledu měl projekt „Komi-permjacká abeceda“ mimořádnou výpovědní hodnotu v kontextu zkoumání kulturní identity Komi-Permjaků v současnosti. Přestože se nejednalo o klasickou formu folkloru nebo přímé přenášení tradice, šlo o silný symbolický akt, který umožnil „prožít jazyk“ bez nutnosti jeho aktivního ovládní. Zároveň jsem si uvědomila, že takové projekty mohou efektivně překlenout propast mezi tradiční komunitou a mladou generací. Publikum tvořili lidé různého věku — děti, dospělí, senioři — a všichni sledovali představení až do konce, tiše, soustředěně. To pro mě bylo silným znamením, že forma funguje. V kontextu mého výzkumu to vnímám jako důkaz, že zachování identity nemusí vždy znamenat uchování původní podoby, ale může jít o hledání nových forem, které budou sdílené, srozumitelné a přístupné současné společnosti.

V červenci 2021 představila divadelní společnost „nemchat“ unikátní operní projekt v komi-permjackém jazyce s názvem „Odlétají ptáci“, který se konal v Sapsko-Přeměněném katedrálním chrámu v Permi. Představení vzniklo jako výsledek spolupráce tvůrčího týmu s filology a studenty Filologické fakulty Permské státní univerzity, přičemž se opíralo o rozsáhlý terénní výzkum realizovaný v roce 2021 ve vesnici Pelym v Kočevském okrese. Základem inscenace se stala série rozhovorů s místními obyvateli, především s paní Raisou Stěpanovnou, narozenou v roce 1940, která celý život prožila v Pelymu. Výpovědi zachycující její každodenní život a osobní historii byly přeloženy z komi-permjackého jazyka a zpracovány

jako dokumentární libreto v několika částech. Texty zachovávají styl mluveného slova a tvoří strukturu celé opery. Hudební složku vytvořili skladatelé L. Celebrowski a tým „nemchat“. Zajímavostí je, že se opera neodehrávala tradičním způsobem, ale formou interaktivního sluchového prostoru: diváci se volně pohybovali v prostoru a poslouchali obsah přes sluchátka, zatímco performeři přehrávali jednotlivé části z kazetových magnetofonů. Výsledkem bylo vrstvení zvukových záznamů, které tvořily živý akustický „scénář“, doplněný přirozeným prostředím prostoru. Libreto obsahovalo nejen biografické prvky, ale i jazykovědnou dimenzi. Jak uvedla překladatelka Darja Kalina, v rámci komi-permjackého jazyka existují různé dialekty – severní a jižní –, které se liší nejen výslovností, ale i slovní zásobou. Výpověď paní Raisy Stěpanovny tak dokumentovala smíšené jazykové rysy, které vznikly během jejího života v různých částech regionu (Teatr 2022).

Na otázku, proč se ve své práci vůbec obracet k jazyku a kultuře, které nejsou přímo přístupné, odpovídá vedoucí „nemchatu“ Saša Šumilin: *„Komi-permjacký národ — to jsou mé kořeny a spolu se ztrátou příbuzných cítím nejen osobní, ale i globální událost postupného mizení kultury. Proto se komi-permjacký jazyk stal tématem celého divadelního ročníku ‚nemchatu‘ v tomto roce.“* Tímto také začala práce na inscenaci *„Odlétají ptáci“*. Díky rodinným vazbám se týmu „nemchatu“ podařilo zorganizovat terénní expedici.

„Moji příbuzní žijí ve vesnici Pelym, moje babička odtud pochází. Promluvil jsem si s ní, spojil jsem se s příbuznými – ti oslovili své známé, přátele a zorganizovali setkání s nimi. Všichni hrdinové naší opery se narodili, vyrostli a dodnes žijí v této vesnici,“ říká Šumilin (Teatr 2022).

Přestože forma představení byla netradiční — bez klasické scény, bez orchestrálního doprovodu a bez hereckého výkonu v obvyklém slova smyslu — o to silněji působila svou atmosférou a zvukovým i prostorovým uspořádáním, formát umožnil divákům nejen sledovat, ale i vnímat zvuk a prostor jako prostředek prožívání kulturní paměti. Velkou hodnotu vidím v tom, že tvůrci vycházeli z reálných výpovědí obyvatel vesnice Pelym. Představení tak nebylo fikcí, ale dokumentárním vyprávěním, které reflektovalo každodenní život, stáří, jazykové změny i osobní paměť. Silně na mě zapůsobila také jazyková rovina. I když divák většinu slov nemusí rozumět, jazyk zde fungoval jako zvuková stopa identity, jako něco, co vytváří strukturu světa kolem nás, i když mu nerozumíme vědomě. Práce s dialekty a rozdíly mezi severním a jižním nářečím komi-permjackého jazyka přidala další vrstvu autentičnosti — a zároveň ukázala, že i uvnitř menšinové kultury existuje jazyková rozmanitost. Z výzkumného

hlediska považují tento projekt za důkaz toho, že současné umění může být prostředkem etnografického výzkumu i kulturní dokumentace. Nejde jen o formální zachycení jazyka nebo tradice, ale o jejich přetvoření do smyslové zkušenosti, která je přístupná širšímu publiku. Součástí mého pozorování bylo i sledování způsobu, jakým se diváci chovali v prostoru. Představení přitahovalo publikum starší generace. Zatímco někteří poslouchali se zavřenými očima, jiní se aktivně pohybovali mezi jednotlivými kazetami, vraceli se, zůstávali déle na určitých místech. Vznikala tak živá mapa recepce, která byla důležitou součástí zážitku. Význam tohoto představení v kontextu výzkumu vidím především ve schopnosti propojit dokumentární výpověď, jazykovou realitu a prostorovou zkušenost v jeden celek. Nešlo pouze o interpretaci identity, ale o její znovuinscenování skrze zvuk, prostor a pohyb. Umělecká forma zde nebyla cílem, ale prostředkem k tomu, aby bylo možné sdílet zkušenost, která by jinak zůstala uzavřená v paměti jednotlivce nebo v jazykové izolaci.

5.12.1 Digitální prostor a komi-permjacká identita na sociálních sítích

V rámci výzkumu jsem sledovala také formy reprezentace komi-permjacké kultury v online prostředí. Za zvláštní pozornost stojí aktivita na platformě Instagram, konkrétně blog [@selyanochka_alina](#), který provozuje Alina z vesnického prostředí Komi-Permjackého okruhu. Zvláštní pozornost si zaslouží i fakt, že profil [@selyanochka_alina](#) sleduje více než 70 000 uživatelů (stav k roku 2025). Toto číslo výrazně překračuje rámeček místní komunity a naznačuje, že zájem o komi-permjackou kulturu překračuje hranice regionu. Sledující pocházejí nejen z Permského kraje, ale i z jiných částí Ruska či zahraničí, což potvrzují komentáře. Její účet je příkladem toho, jak lze prostřednictvím osobní výpovědi a vizuální komunikace přispět k popularizaci regionální kultury a jazyka. Obsah profilu je tvořen převážně krátkými videi (tzv. reels), fotografiemi a příběhy, které dokumentují každodenní život, tradiční pokrmy, kulturní zvyklosti a jazykové prvky. Autorka často mluví komi-permjacky, a to i v situacích, kdy je jazyk v běžném veřejném prostoru téměř neviditelný. Kromě toho přidává titulky v ruštině, čímž umožňuje porozumění i širšímu publiku. Alina se ve svém obsahu otevřeně dělí i o vlastní zkušenost s etnickou identitou. V jednom ze svých příspěvků přiznává, že v minulosti se za svůj původ styděla. Popisuje situace z doby, kdy se přestěhovala do Permu a „dokonce mluvila s mámou po telefonu rusky, i když ona na druhém

konci odpovídala komi-permjacky“. Jak sama uvádí, tehdy považovala komi-permjacký jazyk za něco, co „není pro městské prostředí vhodné“, ale dnes tento postoj vnímá jako chybný a škodlivý. Reflektuje, že její postoj se změnil až s časem, zkušeností a vědomím, že jazyk není slabost, ale součást identity, důvod k hrdosti a prostředek kulturní kontinuity. Ve svých videích opakovaně zdůrazňuje, že dnes je hrdá na to, že je Komi-Permjačka, a snaží se tuto zkušenost zprostředkovat i svým sledujícím — zejména mladým lidem, kteří mohou procházet podobným vnitřním konfliktem.

Z antropologického hlediska je blog zajímavý tím, že neslouží jen jako archiv nebo estetická prezentace folkloru, ale jako autentický digitální prostor pro každodenní kulturu menšiny. Autorka nejen sdílí recepty nebo výrazy, ale zároveň reflektuje rozdíly mezi venkovem a městem, generacemi, tradicemi a současností. Forma zpracování obsahu je neformální, přímá, často doprovázená humorem, a právě tím je přístupná mladším sledujícím. Tímto způsobem blog přispívá k normalizaci menšinové identity v online prostředí, aniž by docházelo k její idealizaci či folklorizaci. Identita je zde představena jako živá, současná a mnohvrstevnatá. Vizualní jazyk, způsob natáčení a výběr témat ukazují, že i neinstitucionální digitální platformy mohou mít reálný dopad na vnímání a uchování kulturní paměti. Sledující reagují aktivně — v komentářích sdílejí vlastní zkušenosti, ptají se na jazyk, zvyky či recepty. Tím vzniká mikrokomunita, která není geograficky vymezená, ale je spojena společným kulturním zájmem.

Vedle individuálních aktivit, jako je blog [@selyanochka_alina](#) na Instagramu, existují i širší digitální komunity zaměřené na sdílení a uchování kulturní paměti komi-permjackého národa. Jednou z nejvýznamnějších je skupina „[Кomi-Пермяки | Komi-Permyaki](#)“ na platformě VKontakte ([vk.com/komipermyaki](#)). Tato stránka funguje jako otevřený archiv, komunitní fórum a zpravodajský kanál v jednom.

Skupina má více než 4 000 sledujících a funguje jako otevřené fórum, kde jsou pravidelně publikovány příspěvky o tradičních svátcích, jazykových výrazech, historických událostech, kulturních osobnostech i současném dění v regionu. Kromě toho slouží i jako archiv fotografií a dokumentů, které uživatelé sdílejí s cílem zachovat vizuální paměť místa a lidí. Tato online komunita představuje prostor, kde se jazyk a identita Komi-Permjaků přenášejí ne skrze formální instituce, ale prostřednictvím osobního sdílení, komentářů a digitální spolupráce. Významné je, že aktivními přispěvateli nejsou pouze odborníci nebo kulturní pracovníci, ale také běžní členové komunity, často žijící mimo tradiční regionální centra. Tím vzniká

diasporická síť, která nahrazuje chybějící fyzickou blízkost kulturní soudržností v digitálním prostoru. Velkou hodnotou této skupiny je také jazyková přítomnost. I když většina příspěvků je v ruštině, mnoho z nich obsahuje komi-permjacké názvy, slova, nebo odkazy na jazykové zdroje, což posiluje povědomí o jazyku v každodenní komunikaci. Jazyk zde není prezentován jako výukový obsah, ale jako živá součást každodenního vyjadřování.

Jednou z pozoruhodných forem přenosu a aktualizace komi-permjačské kultury v městském prostředí je činnost tematické restaurace „Чоскыт Керку“ ve městě Perm. Tento gastronomický prostor nenabízí pouze pokrmy národní kuchyně, ale funguje také jako kulturně-smyslový projekt zaměřený na vytvoření etnického zážitku prostřednictvím estetických, jazykových a mediálně-komunikačních prvků. Interiér restaurace je vystaven podle principu „autentického návratu“ – v jeho výzdobě se používají předměty každodenního života a dekorace sesbírané od obyvatel Permského kraje. Restaurace tak modeluje prostor tradičního obydlí Komi-Permjaků a funguje jako hmotný nositel kulturní paměti a prostředek aktualizace „domácího etnického světa“ v podmínkách města. Restaurace se stává místem, kde je možná rekonstrukce životního stylu prostřednictvím chuťových a vizuálních prvků. Nejde jen o atmosféru, ale o inscenaci identity, která je přístupná městskému obyvateli nebo turistovi, aniž by ovládal jazyk nebo tradice. Zvláštní význam v činnosti restaurace má správa sociálních sítí, především na VKontakte, kde jsou pravidelně publikovány příspěvky o komi-permjačské kultuře, kuchyni, jazyce a kalendářních svátcích.

Příklad příspěvku:

„Салат с сердцем оленя | Көр сьӧлӧмӧн салат Сердце оленя, свежий микс салатов, малосольные огурчики и сезонные грибы. «Пуксьы да ваксьы» | Садись да смейся — так коми-пермяки приглашали гостей за стол.“ (Komi-permjačskaja kuhnja 2025).

Пříspěvky obsahují:

- Název jídla v komi-permjačtině – i když mu klient nerozumí, vytváří symbolický kontakt.
- Krátké vyprávění o složení a kulturní funkci pokrmu (například „шыд“ – hustá polévka, nebo „кулики“ na Velikonoce);
- Etnografické poznámky, přísloví, rituály spojené se svátky, počasím, každodenností.

Jazyk se tak stává nikoli prostředkem komunikace, ale znakem etnicity, aktualizovaným v estetickém a marketingovém klíči. Jeho funkcí není přenos informací, ale vytváření nálady,

identity, kulturní distance. Jedním z klíčových mechanismů je přeměna etnicity v událost. Návštěva restaurace se mění v performativní akt přiblížení se kultuře: host dostává možnost nejen se najíst, ale jakoby se na jeden večer „stát“ Komi-Permjakem – skrze jazyk, jídlo, hudbu, interiér. Tímto způsobem se tradiční jídlo stává součástí etnické značky. To je obzvlášť důležité v kontextu ztráty živého prostředí, ve kterém kultura dříve existovala: zatímco jazyk mizí z rodiny, objevuje se na sociálních sítích, tradice mizí z vesnice – ale vrací se do permské kavárny ve formě „куликов“ a „шыда“.

Digitální prostor představuje v současnosti jeden z nejdynamičtějších a nejefektivnějších kanálů, prostřednictvím kterého může komi-permjacká komunita uchovávat, sdílet a znovu formulovat svou kulturní identitu. Ať už jde o osobní blogy, , tematické skupiny na nebo online soutěže a mediální kampaně, všechny tyto iniciativy ukazují, že kulturní paměť se dnes přenáší nejen prostřednictvím institucí, ale i prostřednictvím digitální každodennosti. Sociální sítě umožňují oslovit mladou generaci způsobem, který odpovídá jejím mediálním návykům a estetickým preferencím. Díky tomu se komi-permjacká kultura stává součástí širšího kulturního diskurzu — nejen v rámci regionu, ale i mimo něj. Jazyk, zvyky, příběhy a obrazy nejsou prezentovány jako muzeální artefakty, ale jako živé a proměnlivé prvky identity, které mohou být přístupné, sdílené a reinterpretované. Z výzkumného hlediska tyto aktivity potvrzují, že digitální prostor může sloužit jako důležitý nástroj etnografické dokumentace a kulturní obnovy. Umožňuje spojení mezi diasporou a domovským regionem, podporuje jazykové uvědomění a vytváří nové formy komunitního propojení napříč generacemi. Online prostředí se tak ukazuje být nejen médiem sdílení, ale i prostředím, kde kultura přežívá, proměňuje se a získává nový význam v podmínkách 21. století.

6. Závěr

Cílem tohoto výzkumu bylo analyzovat současný stav kultury Komi-Permjaků a faktory ovlivňující její zachování a adaptaci v podmínkách moderního Ruska. Pro dosažení tohoto cíle byly použity jak kvalitativní, tak kvantitativní metody. Byly provedeny polostrukturované rozhovory s představiteli komi-permjatské komunity, realizováno participující pozorování (účast na kulturních akcích, analýza současných rituálů a praktik), a rovněž využita biografická metoda ke studiu osobních zkušeností informantů. Takový komplexní přístup umožnil hluboce prozkoumat procesy transformace etnické identity a identifikovat existující mechanismy zachování kulturního dědictví.

Výzkum zjistil, že kulturní postavení Komi-Permjaků v současném kontextu prochází zásadními změnami. Industrializace, urbanizace a migrace, především odchod mladých lidí z tradičních venkovských oblastí do měst (zejména do Permu), vedly ke zmenšení sféry užívání komi-permjatského jazyka a urychlené asimilaci. Mladá generace stále častěji přechází na ruštinu v každodenní komunikaci, a komi-permjatský jazyk se tak zachovává převážně mezi starší generací. Tradiční způsob života a obyčeje rovněž podléhají erozi vlivem dominující městské kultury.

Přesto tyto procesy neznamenají úplné vymizení kultury: mnoho jejích prvků se zachovalo v adaptované podobě, a povědomí o riziku ztráty dědictví vedlo k aktivnímu úsilí o jeho ochranu. Komi-permjatská komunita a nadšenci využívají různé strategie k uchování své kultury. V posledních letech je patrné výrazné oživení zájmu o rodný jazyk, tradice a etnickou identitu.

Na regionální úrovni je realizováno množství kulturních, vzdělávacích a mládežnických iniciativ zaměřených na posílení etnického sebevědomí, předávání tradic mezi generacemi a zvýšení prestiže komi-permjatského jazyka. Pořádají se festivaly, výstavy, národní svátky, jazykové kurzy a soutěže; vznikají nová kulturní centra a etnografické expozice v muzeích; obnovují se lidové obřady a řemesla. Významnou roli hrají také média a digitální platformy: sociální sítě, blogy a regionální média se stávají prostředím pro popularizaci komi-permjatského dědictví, zejména mezi mladými lidmi, díky čemuž nositelé kultury aktivně nacházejí způsoby kombinovat tradiční prvky s moderními formami vyjádření, což dělá jejich dědictví aktuálním a atraktivním pro novou generaci.

Stát, stejně jako vzdělávací a kulturní instituce, mají významný vliv na proces zachování kultury Komi-Permjaků. V historickém centru komi-permjatského regionu — v městě Kudymkar — se nacházejí klíčové instituce: archiv, knihovny, etnografické muzeum, dům kultury, kde se pracuje na uchování kulturních tradic. Orgány Permského kraje podporují iniciativy na ochranu dědictví: příkladným krokem je vyhlášení roku 2025 Rokem komi-permjatského jazyka. V rámci tohoto programu za účasti regionálních ministerstev a Komi-Permjatského etnokulturního centra byly organizovány desítky akcí — od festivalů a koncertů po vzdělávací projekty a vydávání literatury v rodném jazyce. Tímto způsobem státní politika a činnost vzdělávacích a kulturních institucí vytvářejí podmínky pro obnovu a rozvoj kulturního dědictví, nicméně účinnost těchto opatření do značné míry závisí na zájmu samotné komunity.

Výzkum ukázal, že vnímání etnické identity a rodného jazyka mezi Komi-Permjakji není homogenní a značně závisí na generaci a prostředí, ve kterém lidé žijí. Mnoho představitelů starší generace zachovává tradiční způsob života, mluví rodným jazykem a snaží se předat znalosti mladší generaci. Nicméně mezi částí mladé generace, zvláště těch, kteří vyrůstali mimo tradiční území etnika, je pozorováno oslabení vazby na jazyk a zvyky: někteří mladí Komi-Permjakové vnímají svou kulturu spíše symbolicky — skrze jednotlivé prvky (národní symboliku, kuchyni, folklór) — aniž by jazyk používali v běžném životě. Rozhovory s respondentem ukázaly, že mladí lidé často prožívají vnitřní rozpor s kulturou předků a na tradiční akce nahlízejí spíše jako pozorovatelé než jako přímí účastníci.

Současně se objevují i opačné příklady: díky úsilí vzdělávacích programů, práci muzeí a kulturních projektů někteří mladí lidé znovu objevují svou etnickou příslušnost. Setkání s lidovým uměním, jazykem a historií v rámci školních kurzů, tvůrčích táborů nebo muzeálních výstav výrazně posiluje u nich pocit hrdosti na vlastní původ, protože respondenti uváděli, že když se kulturní praktiky naplní osobním smyslem a pochopením historické hodnoty, vzniká touha hlouběji poznávat jazyk a tradice.

Nejdůležitější složky identity Komi-Permjaků — jazyk, tradiční obřady, každodenní život a vztah k přírodě — se v současných podmínkách zachovávají pouze částečně a zároveň procházejí transformací. Komi-permjatský jazyk zůstává klíčovým znakem etnické příslušnosti, avšak sféra jeho aktivního užívání se zmenšila a nyní je omezena převážně na

rodinné a kulturně-společenské prostředí. Přesto se činí energické kroky k jeho oživení: vydávají se dvojjazyčné knihy a periodika, konají se jazykové kurzy a letní tábory pro děti i dospělé, vzniká obsah v sociálních sítích v komi-permjatském jazyce.

Tradiční obřady a svátky, dříve organicky začleněné do venkovského způsobu života, se nyní často konají ve festivalové formě, ačkoli taková transformace mění původní význam některých rituálů, umožňuje zachovat jejich vnější podobu a přenést je k širšímu publiku. Prvky tradičního života — národní oděv, kuchyně, řemesla — rovněž nacházejí nové využití: objevují se moderní interpretace lidových krojů, znovu se ožívují recepty národních jídel v místní gastronomii, rozvíjí se etnoturismus ve venkovských oblastech; příroda, především rodné krajiny Komi-Permjatského okruhu, je i nadále vnímána nositeli kultury jako duchovní základ identity, a i ti, kteří opustili svou rodnou zemi, si udržují hluboký vztah k zemi předků.

Takže jazyk a tradice Komi-Permjaků nezmizely, ale postupně se adaptují na nové realie a nadále slouží jako symboly etnického jednotství. Výzkumné otázky položené v práci byly komplexně zodpovězeny. Zjistilo se, že kulturní situace Komi-Permjaků se za poslední desetiletí výrazně změnila působením asimilačních procesů, avšak zároveň se objevují protichůdné tendence k obnově kultury. Byly definovány strategie samotných Komi-Permjaků pro uchování své identity — od rodinného předávání jazyka a tradičních znalostí až po využití moderních médií a kreativity — a analyzována role státních, vzdělávacích a kulturních struktur při podpoře těchto snah. Ukázalo se, že vztah místních obyvatel a mladých lidí k vlastní etnicitě se pohybuje od ztráty zájmu a znalostí až po uvědomělé návraty ke kořenům díky novým vzdělávacím a seberealizačním příležitostem.

Nakonec byl zkoumán aktuální stav a vývoj klíčových prvků identity — jazyka, obřadů, života a vztahu k přírodě — v kontextu jejich zachování a transformace. Shrnutím výsledků lze konstatovat, že kultura Komi-Permjaků v moderním světě přetrvává, ačkoli v upravené podobě, a její další osud závisí na úspěšné adaptaci na měnící se podmínky. V podmínkách globalizace, migrace, urbanizace a politických reforem čelí komi-permjatská kultura vážným výzvám — rozpouštění jazykového prostředí, rozptýlení komunity, tlak masové kultury. Avšak provedený výzkum dovoluje s opatrným optimismem hovořit o perspektivách zachování a rozvoje této kultury. Aktivita nositelů, podpora ze strany státu a integrace tradic do moderního kontextu mohou zajistit kontinuitu kulturního dědictví; komi-permjatská kultura již prokazuje schopnost

nejen odolat asimilaci, ale také se přizpůsobit novým reáliím a zůstat významnou součástí regionální rozmanitosti Ruska. Pokud budou pokračovat začaté iniciativy a bude u mladé generace pěstován respekt k vlastním kořenům, mohou Komi-Permjakové uchovat svou jedinečnou identitu a předat ji dalším generacím i v proměňujícím se sociokulturním prostředí.

7. Použité zdroje:

- Burjak, N. Ju., Ju. S. Ždankina 2015. *Problemy isčeznovenija nacional'nych jazykov i kul'tur*. Innovacionnaja nauka 11: 1–6.
- Gazeta Kultura 2024. *V Permskom krae 2025 god posvjatili komi-permjatskomu jazyku*. Dostupné z: <https://portal-kultura.ru/articles/news/367568-v-permskom-krae-2025-god-posvjatili-komi-permyatskomu-yazyku/> [12. 3. 2025].
- Goleva, T. G. 2008. *Mifologičeskie personazhi v sisteme mirovozzrenija komi-permjakov: autoreferát dis. kand. ist. nauk*. Jekatěrinburg.
- Goleva, T. G. 2020. *Narodnye tradicii v nastojaščee vremja (na primere etnokul'turnyh processov u Komi-Permjakov)*. *Narodnye tradicii v nastojaščee vremja na primere etnokul'turnyh processov u Komi-Permjakov* 1: 32–41.
- Goleva, T. G., A. V. Chernykh 2016. *Komi-permjacki Permi: istoria i kultura*. Sankt-Petěrburg: Mamatov.
- Ivanov, M. 2004. *Indigenous Peoples of the Russian North: Small Peoples of the North. Indigeneity in Modern Russia*. Sankt-Petěrburg: Evropskij Dom.
- Kamen'skich, M. S., A. V. Chernykh, D. I. Vajman 2024. *Verhnekamskie komi-permjaki: v poiskach identičnosti*. *Gumanitarnye nauki* 4(26): 140–161.
- Komi-permjačskaja kuhnja 2025. Dostupné z: https://vk.com/komyperm_kuhnya [6. 6. 2025].
- Komi-Permjackij nacionalnyj okrug 1977. *Istorické očerki*. Perm: Permskoe knižnoe izdatel'stvo.
- Korniěnko, D. S., F. V. Deriš 2013. *Nové formy etnického vědomí: Symbolická reprezentace a kulturní identita Komi-Permjaků*. Jekatěrinburg: Institut sociokulturních studií.
- Krauze, A. A. 2014. *Sociokul'turnaja dinamika sovremennoj ètničeskoj identičnosti (na primere komi-permjakov)*. *Vestnik Vjatskogo gosudarstvennogo gumanitarnogo universiteta* 39: 36–39.
- Lallukka, S. 2010. *Komi-permjaki i Komi-permjackij okrug: istoria, demografičeskie i ètničeskie processy*. Sankt-Petěrburg: Evropejskij Dom.
- Matlin, A. 2024. *V Prikam'e 2025-j stanet godom komi-permjatskogo jazyka*. *Komsomolskaja pravda v Permi*. Dostupné z: <https://www.perm.kp.ru/daily/27678/5030346/> [20. 2. 2025].
- Rjzanova, S. V., F. A. Jur'ganov 2019. *Mif o komi-permjakach v kontekste regional'noj politiki pamjati*. *Vestnik archeologii, antropologii i etnografii* 2(45): 132–140.
- Sleptsova, G. 1998. *Komi-Permjak Culture in the Soviet Era*. Syktyvkar: Komi Nauka.

Teatr 2022. *Istorija „nemhata“: kak sygrat' operu na komi-permjatskom jazyke v botanicheskom sadu*. Dostupné z: <https://oteatre.info/istoriya-nemhata/> [19. 5. 2025].

Tishkov, V. A., V. A. Shnirelman (eds.) 2007. *Nacionalizm v mirovoj istorii*. Moskva: Institut etnologii i antropologii im. N. N. Miklukho-Maklaja.

Vashdosug.ru 2022. *Gid po nemkhatfestu*. Dostupné z: <https://www.vashdosug.ru/msk/theatre/article/2575438/> [19. 5. 2025].

Vse real'no 2023. *V vychodnye na festivale „Permskoe more“ pokazhut komi-permjatskij projekt i spektakl' za obedennym stolom*. Dostupné z: <https://perm-300.ru/novosti/iyul-2023/v-vygodnye-na-festivale-permskoe-more-pokazhut-komi-permyackij-proekt-i-spektakl-za-obedennym-stolom> [19. 5. 2025].